

Valfrihet och värdighet saknas hos äldre döva!

Birgitta Martinell

2007-2010

9 av 10 äldre döva har vuxit upp språklösa – deras föräldrar har inte kunnat teckenspråket. Erfarenheterna från barndomen är svåra – med ofrivilliga separationer från familj och bristande kommunikation. Det visar en enkätundersökning av Sveriges Dövas Pensionärsförbund. Mer än en fjärdedel lider av ängslan, oro eller ångest. Hälften av de äldre döva får ingen information från kommunen om stöd och service för äldre. Därmed brister kommunerna i sitt ansvar. Informationen ges dessutom oftast på skriven svenska – äldre teckenspråkiga dövas andra språk. Därmed bryter kommuner och landsting mot mänskliga rättigheter och språklagen. Vidare visas att 6 av 10 inte kan läsa och förstå innehållet i en dagstidning. I rapporten föreslås en rad åtgärder för att förbättra för denna eftersatta grupp äldre döva.

Sveriges Dövas Pensionärsförbund
Vitplistergränd 9
165 73 Hässelby
info@sdpf.se

INNEHÅLL

1. Genomförda insatser	1
2. Kritik mot behandling av äldre döva	1
3. Projektledning	2
4. Syfte	2
5. Arbetsgrupper	2
5.1. Referensgrupp	2
Deltagare i referensgrupp	4
5.2. Styrgrupp	4
5.3. Projektgrupp	5
6. Andra erfarenheter och undersökningar	5
6.1. Nationella erfarenheter	5
6.3. Internationella erfarenheter	5
7. Studieresa till Finland	6
8. Enkätundersökning	6
8.1. Webbenkätverktyg	7
8.2. Enkätturné	7
14 pensionärsföreningar deltog	7
Högt deltagande	8
Bortfall	8
9. Statistik från enkätundersökning	9
9.1. Jämförande redovisningsgrupper	9
9.2. Fysisk hälsa	9
Allmän hälsa	9
Svåra besvär av värk i rörelseorgan	9
Gå i raskt tempo eller i trappsteg	10
Flera funktionsnedsättningar	10
9.3. Tandhälsa	10
Dålig tandhälsa	10
Behov av tandläkarvård	10
9.4. Psykisk hälsa	10
Svåra besvär av ångslan, oro eller ångest	10
Besvär av trötthet och sömnsvårigheter	10
Stress	11
Nedsatt psykiskt välbefinnande	11
Självmod	11
9.5. Vårdkontakt och läkemedel	11
Behov av läkarvård men avstått	11
9.6. Levnadsvanor	11
Frukt och grönsaker	11
Rökning, snusning och alkohol	11
9.7. Trygghet	12
Avstått från att gå ut ensam	12

Utsatta för våld	12
9.8. Sociala relationer	12
Saknar emotionellt stöd	12
Saknar praktiskt stöd	12
Socialt deltagande	12
Saknar tillit	12
9.9. Dövrelaterade frågor	13
Äldreboende för döva	13
Kunde dina föräldrar teckenspråk när du var barn?	13
Information	13
10. Djupintervjuer	13
10.1. Traumatisk skolstart	14
10.2. Väcka opinion med hjälp av journalist	14
11. Information	15
11.1. USB-broschyrer	15
"Valfrihet och värdighet för äldre döva"	15
12. Spridning av enkätresultat	15
12.1. Regionala konferenser	15
12.2. Handisam	16
13. Äldredagar	16
13.1. Endast en politiker deltog	16
Anpassad bildtelefon för äldre döva	17
Social samvaro	17
Frågeställningar	17
14. Äldrevägledare i Region Skåne	18
14.1. Studieresa i Region Skåne	18
Dövas pensionärsförening	19
Hembesök	19
Äldrevägledning i stadsdelen Fosie	20
Tips om "anonyma" äldre döva	20
Dela ekonomiskt ansvar	21
15. Brister i vården	21
Man i Stockholm	21
Kvinna i Jämtland	22
Faktablad	22
16. Reflektioner	22
17. Valfrihet och värdighet	23
18. Slutsats	23
19. Konkreta förslag	24

BILAGOR

Bilaga 1	En undersökning om hälsa och livsvillkor för äldre döva i Sverige 2008
Bilaga 2	Svarsformulär
Bilaga 3	... mamma var borta och ingen kunde förklara varför!
Bilaga 4	Anhörigvårdare och döv
Bilaga 5	- Det ska vara självklart med teckenspråkstolk!
Bilaga 6	En kamp i motvind
Bilaga 7	Gammal men ung i själen
Bilaga 8	IT ger frihet för döva äldre
Bilaga 9	Äldre döva glöms bort i samhället
Bilaga 10	Godkännande vid djupintervju
Bilaga 11	Vägledning för dig som önskar kontaktperson
Bilaga 12	Vägledning för dig som ansöker om äldreboende eller som inte är nöjd med sitt äldreboende

Slutrapport för projekt "Äldre döva i samhället"

Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) överlämnar härmed en slutrapport för perioden 2007-04-01 till 2010-03-31.

1. Genomförda insatser

Inom projektets ramar har en rad initiativ tagits och genomförts. En viktig del är en enkätundersökning – för första gången gjord på dövas egna villkor – som ger ny information om äldre dövas erfarenheter. Resultaten presenteras i denna rapport. Vi har också gjort studiebesök – i olika delar av Sverige, men också i Finland. Inspiration har hämtats för att utveckla tjänster för äldre döva i hela Sverige. Det har visat sig finnas ett stort intresse för enkätundersökningens resultat hos äldre döva samt lokala pensionärs- och dövföreningar. Genom att anordna fem äldredagar där vi bjudit in målgruppen har vi kunnat presentera och sprida resultaten. Vi har dessutom skapat kontakter och nätverk som möjliggör ett fortsatt arbete för denna grupp äldre, som enligt vår övertygelse, är starkt eftersatt i samhället. I rapporten presenteras resultaten av vårt arbete samt förslag på hur gruppen äldre döva i högre grad ska få sina medborgerliga och mänskliga rättigheter tillgodosedda.

2. Kritik mot behandling av äldre döva

För att förstå hur äldre döva upplever sin situation krävs en belysning av vilka rättigheter äldre i allmänhet har i samhället. Vi konstaterar följande:

- Äldre personer har rätt att veta vilka rättigheter och möjligheter man har.
- Äldre personer har rätt till vägledning och förklaring av händelseförlopp och hur de kan gå tillväga för att få samhällets stöd.
- Äldre personer har rätt att ha tillgång till någon som lyssnar på dem och ger svar på funderingar samt har förståelse för den oro som väcks inför den egna situationen.

En viktig konklusion i rapporten är att samhällets behandling av äldre döva lämnar mycket övrigt att önska. I vissa avseenden är detta särskilt graverande. Huruvida kommunerna uppfyller FN:s deklaration för mänskliga rättigheter, artikel 1 och 2, tål att diskuteras. Innehållet i dessa artiklar kan sammanfattas som att alla människor är lika i värde och rättigheter. Det betyder vidare att ingen får diskrimineras eller hindras från att utnyttja sina rättigheter på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning eller politisk eller annan uppfattning. Resultatet från vår enkätundersökning visar att samhällets behandling av äldre döva bryter mot dessa artiklar.

Kommunerna bryter också mot språklagen som trädde i kraft 2009 och där teckenspråket fått ett särskilt skydd. Enligt § 14 p.2 ska den som är döv eller hörselskadad eller om man har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig och använda det svenska teckenspråket. Äldre teckenspråkiga döva är fråntagna den möjligheten – all information från kommunerna sker på skriven svenska. Enkätundersökningen visar att hälften av alla tillfrågade inte har kunnat tillgodogöra sig

informationen, då de inte förstår vad som skrivs, trots att kommunerna enligt lag är skyldiga att informera om rättigheter och möjligheter. Vidare visar enkätundersökningen att hälften av alla tillfrågade är intresserade av att flytta till ett äldreboende för döva. Detta visar tydligt att äldre teckenspråkiga döva har särskilda behov som inte tillgodoses i samhället.

3. Projektledning

Via annonsering efterlyste Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) en projektledare till detta projekt och Birgitta Martinell, auktoriserad socionom och specialpedagog anlitas och Christa Ekholm utsågs som projektansvarig av styrelsen för SDP.

4. Syfte

Syftet med projektet har varit att:

- Undersöka hur äldre dövas situation påverkar deras hälsa
- Genomföra en enkätundersökning på teckenspråk
- Ge oss utökad kunskap om äldre dövas situation
- Komma med förslag hur äldre döva kan få det stöd de har rätt till, men inte får

Målet är att få en bättre bild av döva äldres situation, sprida denna kunskap till främst äldre döva, men också samhällets företrädare, och föreslå åtgärder för att förbättra situationen. SDP kräver också att en nationell äldreombudsman ska kunna tillsättas hos SDP, med stöd av samhället. Denna fråga har tidigare väckts men man saknar full förståelse för detta behov då man anser att myndigheter redan idag har ett fint samarbete med de stora pensionärsorganisationerna på riksnivå.

5. Arbetsgrupper

5.1. Referensgrupp

Projektledaren fick i uppdrag att tillsätta en referensgrupp bestående av representanter som i sina nuvarande förtroendeuppdrag och yrkesroller har sitt arbete inriktat på:

- Äldre
- Funktionshinder
- Enkätundersökningar

En naturlig effekt av dessa kriterier blev en självklarhet att kontakta Folkhälsoinstitutet (FHI) och Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), som redan idag genomför enkätundersökningar i andra målgrupper. Socialstyrelsen har ansetts vara en viktig samarbetspartner för projektet och flera kontakter har därför tagits med tre representanter för äldre- och handikappenheten på denna myndighet – dessvärre har ingen av dem valt att höra av sig.

Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum tackade utan tvekan ja till medverkan. Vi har bett Anita Karp, utredare att skriva några rader om sin reflektion över att delta i referensgruppen.

"Jag har under projektets gång lärt mig mycket om de äldre dövas situation, som jag tyvärr inte hade en aning om innan projektet. Deras svårigheter att komma i kontakt med och få rätt vård, att få ta del av allmänna informationsinsatser när det gäller att förebygga ohälsa, att få möjlighet att kommunicera på sina villkor med personal inom t.ex. äldreomsorgen, är några av de saker jag fått kunskap om. Dessutom har jag fått veta mer om hur de som nu är äldre har haft det som barn. Det är en bitvis skrämmande bild av separation från sin familj, mycket små möjligheter till utbildning baserat på individens egen önskan och talang, och dessutom att det kan ha förekommit övergrepp av olika slag på dövskolorna.

Jag har fortlöpande återfört information till mina kollegor på Äldrecentrum, men tänker informera mer om rapporten vid ett kommande möte på min arbetsplats.

Även om de äldre dövas situation är unik kan kunskaperna från projektet användas generellt, och jag kan lätt koppla till de forskningsfrågor och utredningsuppdrag jag haft tidigare. Projektet bekräftar t.ex. den oerhörda betydelsen av socialt nätverk och mental stimulans när det gäller äldres hälsa på alla plan. Det finns även paralleller till andra grupper icke svensktalande äldre, eller andra med funktionsnedsättning.

När det gäller de förebyggande hälsosamtal riktade till äldre 75-åringar som startats i Stockholm framstår det för mig som extra viktigt att gruppen äldre döva erbjuds samtala om sin hälsa tidigare (t.ex. 65-69 årsåldern) något som man redan på försök erbjudit äldre från områden med många utlandsfödda. I det här sammanhanget kan också poängteras behovet av tolk vid de äldres vårdkontakter och tillgången till teckenspråkskunnig utförare inom äldreomsorgen.

Många nya data om äldre döva framkommer nu i den unika undersökning som snart är färdig i rapportform. För mig har det varit en förmån att få ta del av arbetet och att få träffa de engagerade och kunniga personer som arbetat med studien."

Vidare togs kontakter med rikstäckande pensionärsförbund. Vi valde att begränsa oss till de två största förbunden, PRO (Pensionärernas Riksorganisation och SPF (Sveriges pensionärers förbund). Projektledaren kontaktade förbundssekreteraren och sociala ombudsmannen på PRO via e-post (upprepade gånger), men dessvärre etablerades ingen kontakt. Däremot har SPF hört av sig och tackat ja till medverkan i referensgruppen.

Redan idag finns mindre insatser för äldre döva i landet, bl.a. i Norrköping (fritidsverksamhet) och Malmö (äldrevägledning) och projektet önskade ta del av erfarenheten i arbetet för äldre döva. Äldrevägledare från Malmö Stads stadsdelsförvaltning inbjöds och tackade ja till medverkan. Vi hade en förhoppning om att bjuda in en representant från dövteamet i Västra Götaland som också har många kontakter med äldre döva, men pga. hög arbetsbelastning tvingades de tacka nej.

SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) inbjöds till referensgruppen, men de valde att tacka nej till ett deltagande. Svaret från SKL var att de är en medlemsorganisation som vänder sig till ledande politiker och tjänstemän i kommuner och landsting och handläggarens uppgift var att samordna äldre frågor på en övergripande nivå och inte ge sig in i enskilda frågor/projekt osv. Trots att detta är ett nationellt projekt ansåg dessvärre SKL att de inte skulle delta.

Myndigheten för handikappolitisk samordning, Handisam deltog med en representant under projektets första år och tvingades på grund av kostnadsskäl att avgå.

Sven-Erik Malmström, legitimerad psykolog hos Surdologi Konsult AB, har mångårig erfarenhet av att arbeta med äldre teckenspråkiga döva. Med anledning av att projektet lyfter fram hälsoaspekten hos äldre döva bedömdes det som betydelsefullt att knyta an en legitimerad psykolog till projektet. Sven-Erik Malmström har också fungerat som konsult.

SDP har medlemmar som också tillhör gruppen personer med dövblindhet. FSDB (Förbundet Sveriges Dövblinda) är en medlemsorganisation som har störst kunskap och erfarenhet av dövblindhet och SDP ville ta initiativ till en samverkan med FSDB genom att bjuda in en representant från FSDB till referensgruppen.

För SDP var det självklart att också samverka med SDR (Sveriges Dövas Riksförbund) – inom SDR valde man att låta Liselotte Burvall utgöra SDR:s representation. SDR arbetar också med äldre frågor och tillsammans har SDP och SDR tagit fram gemensamma skrivelser och enats om olika yttranden och gemensamma krav.

Deltagare i referensgrupp

Projektet startade den 1 april 2007 och målet var att genomföra ett referensgruppsmöte före sommaren 2007. Pga. svårigheter att nå ansvariga, och rekrytera ledamöter till referensgruppen, bristande svarsfrekvens eller för lågt intresse, kunde ett första möte erbjudas först under hösten 2007. Referensgruppen kom att se ut på följande sätt:

- Projektansvarig, Christa Ekholm – sekreterare i SDP
- Projektledare, Birgitta Martinell – konsult
- SDP, Karl-Erik Karlsson – ordförande i SDP
- Handisam, Emelie Pettersson - utredare
- FHI, Magnus Wimmercranz - utredare
- Stiftelsen Äldrecentrum, Anita Karp - forskare
- Malmö stad/Region Skåne, Annett Rosenlind - äldrevägledare
- SPF, Olof Björlin – pensionär
- FSDB, Lena Kung - representant
- SDR, Liselotte Burvall - ombudsman
- Konsult, Sven-Erik Malmström – leg. psykolog

Vi valde att ge en omfattande bakgrundsbeskrivning kring hur situationen för äldre döva ser ut idag både nationellt och internationellt, för att ge alla deltagare en gemensam plattform för fortsatta diskussioner. Emelie Pettersson från Handisam kunde vid detta möte konstatera, att kommunerna inte har förstått betydelsen av vård- och omsorg på teckenspråk. Frågan om diskriminering togs upp, då stora brister finns inom vård och omsorg för äldre döva, bl.a. att de inte får service på sitt språk – teckenspråket.

5.2. Styrgrupp

Som styrgrupp valdes en liten arbetsgrupp med syfte att se till att projektet håller sig inom ramarna, både vad gäller ekonomi och mål med projektet. Med anledning av Allmänna Arvsfondens önskemål om samverkan med SDR, valde SDP att utse SDR i både styrgrupp och referensgrupp. Deltagare i styrgruppen var följande:

- Projektledare, Birgitta Martinell
- Projektansvarig, Christa Ekholm
- SDR, Liselotte Burvall

Styrgruppen genomförde två möten och med anledning av att det var samma deltagare i styrgruppen som i referensgruppen kom projektledare överens tillsammans med projektansvarig att inte genomföra fler möten i styrgruppen. Ev. frågor kunde istället behandlas i referensgruppen.

5.3. Projektgrupp

En projektgrupp bildades som med kort varsel kunde ha möten med jämna mellanrum. Inom gruppen fördes många ideologiska diskussioner kring projektarbetet men också kring äldre teckenspråkiga dövas hälsa. I projektgruppen deltog Christa Ekholm, Karl-Erik Karlsson, Sven-Erik Malmström och Birgitta Martinell.

6. Andra erfarenheter och undersökningar

6.1. Nationella erfarenheter

Här nedan har projektet valt att redovisa olika erfarenheter och undersökningar som tidigare har genomförts, redogörelserna sker i kortform. Urvalet avser vuxna teckenspråkiga döva.

Levnadsnivåundersökning (LNU) gjord av utredningsinstitutet Handu (LNU 2006)

- En större andel döva saknar en nära vän
- 25 % av döva har tvingats avstå från aktiviteter pga. tolkbrist
- Döva blir utsatta för våld och hot i större utsträckning än hörande
- Döva kvinnor har sämre levnadsvillkor, jämfört med döva män
- Döva kvinnor besöker sjukvården oftare
- Årsinkomsten för majoriteten döva är ca 50 000 kr lägre, än populationen i genomsnitt

Göteborg (Per Renner, Göteborgs stadskontor)

- Döva är oroliga att inte få bra vård
- Döva oroar sig för hur kommunikationskontakten med sjukvården kommer att bli
- Svårt att få samhällsinformation för döva
- Som äldre och döv är man starkt beroende av anhöriga

Örebro (Fil dr. Päivi Fredäng, Örebro Dövas förening)

- Ekonomin för döva räcker inte till
- Det saknas en väntjänst för döva
- Det finns ingen buss till dövkyrkan (teckenspråkig gudstjänst) på söndagar

Norrland (Sveriges Dövas Riksförbund – SDR)

- Det råder bristfällig kunskap om döva i kommunerna
- Döva saknar inflytande över sina liv
- Döva önskar bättre rutiner vid behovsprövning

6.3. Internationella erfarenheter

Internationella studier, visar tydligt att många västerländska länder, främst Canada, men också USA och England, alltmer talar om den osynliga diskriminering som äldre döva utsätts för. Man har i flera enkätundersökningar konstaterat att teckenspråkliga döva ofta får en sämre medicinsk vård, liknande den vård som även invandrade människor har svårt att få. Man får ofta felaktigt ställda diagnoser, och har en bristfällig kunskap om vilka rättigheter man har som äldre. Äldre döva visar tydligt i ett flertal studier att man själva gärna önskar teckenspråklig äldreomsorg. Man är beredd att flytta dit där den finns, särskilt om man har ett svagt nätverk, eller om man drabbats av sjukdom.

Holland

- Döva har 5 år genomsnittligt kortare livslängd
- Det är vanligt att döva har en felaktig diagnos när de kommer till döva specialister, och många nya diagnoser upptäcks. Fel diagnos ger också fel behandling.

Österrike

- Många har svårigheter att förstå läkarordinationer, som leder till felbehandlingar
- Flera äldre döva har diabetes – ca 17 % av alla över 55 år

Danmark

- Äldre dövas nätverk är svagare
- Många äldre döva lever ensamma
- 75 % av de som har hemhjälp kan inte kommunicera med hemhjälpen

7. Studieresa till Finland

En studieresa till Finland planerades och genomfördes där vi besökte; serviceboende för döva "Salmela" i Åbo, äldreboende för döva "Saga" i Åbo, Finlands dövas förbund i Helsingfors och dövas servicestiftelse i Åvik. Sammanfattningsvis kan vi se att Finland har kommit längre vad gäller stöd till äldre döva. Några jämförande exempel:

- Finland har en stor fördel genom Dövas servicestiftelse (jfr Center för döva i Danmark samt Hjemmet för Döve i Norge). De har själva inflytande över stiftelser som kan ordna den service som behövs.
- Finland arbetar aktivt för att ta fram nya metoder i arbetet, för att höja kvaliteten i vården.
- Finland är ytterst angelägen om ett samarbete över landsgränserna.
- Finland har en tydlig profil då att man eftersträvar att anställa döva i serviceområden. Dövas servicecenter uppmuntrar döva att utbilda sig vidare mot löfte att få anställning efter utbildning.
- I Sverige är situationen närmast motsatt där stora hinder finns mot att anställa döva. Som jämförelse kan vi se att ingen döv idag är fast anställd på den dövpsykiatriska verksamheten i Sverige. Det skulle kunna ses som strukturell diskriminering.
- Vi bör fundera över andra alternativ till att ordna en bra äldreservice till äldre döva i Sverige, där vi får större inflytande över den egna vården. Ett bra exempel på hur misslyckat det blir är den långa väntan på äldreboende i Stockholm (8 års utredande och vaga besked)

Erfarenheterna från studiebesöket i Finland gav oss inspiration till att göra en insats för äldre döva i Sverige. Vi bildade därför aktiebolaget SignCare AB som numera kan erbjuda tjänster inom personlig assistans, ledsagning, boendestöd, avlösarservice, hemtjänst och hushållsnära tjänster. SignCare AB är dessutom en stor potentiell arbetsgivare för döva och hörselskadade. Inom projektets ramar har vi förstått att kommunerna inte vill ta ett övergripande ansvar gällande äldreomsorg för äldre teckenspråkiga döva och därför är detta bolag ett alternativ som kommuner kan erbjuda med hänsyn till den valfrihet och värdighet som äldre teckenspråkiga döva också har rätt till.

8. Enkätundersökning

I den ursprungliga projektansökan fanns förhoppningen att kunna använda en enkätmetod som eliminerade ett antal vanliga felkällor som ofta förekommer vid enkätstudier med döva. Den vanligaste är att ge skriftliga frågor på ett språk som deltagaren inte helt förstår. När personliga

intervjuer inte har gjorts på teckenspråk blir det svårt att lita på resultatet. Personliga intervjuer har dock svagheten att man omedvetet riskerar att påverka intervjupersonen. En teckenspråksbaserad intervjumetod visade sig ha använts i Österrike. Vi tänkte först använda denna metod, men tvingades p.g.a. svårigheter att få fram nödvändig programvara, lägga ner denna del och försöka skapa något motsvarande själva. Projektet sinkades mycket av den kommunikationsväxling och väntan som skedde, innan vi slutligen bestämde oss för att överge den österrikiska metoden.

Inom referensgruppen enades vi om att använda den folkhälsoundersökningen som FHI regelbundet använder, "Hälsa på lika villkor" – detta för att kunna göra vissa jämförelser med den allmänna befolkningen i Sverige. FHI har genom Cecilia Wadman, gett projektet tillåtelse att använda dessa frågor, samt uttryckt att de är intresserade av resultatet. De har i sin tur haft egna funderingar på hur en rättvis enkätundersökning kan genomföras för den döva befolkningen. Vår förhoppning är att "vårt" arbetssätt kan sprida sig till andra myndigheter som genomför regelbundna enkätundersökningar.

8.1. Webbenkätverktyg

Kontakter togs med Jenny Karlsson i Skåne för översättning av alla frågor till teckenspråk. Projektledaren sökte via nätet information om lämplig teckenspråksaktör och fann att Jenny hade ett mjukt behagligt teckenspråk som också skulle passa vår målgrupp. Samtliga frågor översattes på teckenspråk och överlämnades på cd-skiva som sedan fördes över till en databas med svarsalternativ. Vi använde oss av ett webbenkätverktyg från Artologik som fanns på <http://asp.artologik.net/omnitor>. Undersökningen är numera stängd men kan öppnas för granskning av projektledaren.

8.2. Enkätturné

Vår enkätundersökning är unik på så sätt att vi använder oss av frågeunderlag som redan finns för att kunna göra jämförelser samt att våra frågor ställs på teckenspråk. Med FHI:s frågeunderlag som bas valde vi att välja 71 frågor som också innehöll flervalsfrågor. Vi strök de yrkesrelaterade frågorna då vår målgrupp var i åldern 65 år och uppåt. Vi ville också passa på att ställa mer dövrelaterade frågor som vi också redovisar. (Bilaga 1)

14 pensionärsföreningar deltog

Grundtanken var att låta två datorer stå på plats hos dövföreningarna och låta äldre döva sitta vid datorn och svara på frågor på egen hand. Det visade sig efter dialog med både äldre döva och aktiva inom dövföreningen att det inte skulle vara genomförbart. Det skulle ta alltför mycket tid i anspråk av dövföreningarnas personal. Detta beroende på den oerfarenhet många äldre döva har av att hantera en dator. Det skulle helt enkelt krävas någon på plats hela tiden för att hjälpa till att svara på alla frågor. För att kunna samla så många som möjligt valde projektledaren att be alla pensionärsföreningar om hjälp att bjuda in sina medlemmar till att delta i en enkätundersökning. Det visade sig sedan vara ett lyckokast.

14 olika pensionärsföreningar (Borås, Eskilstuna, Göteborg, Härnösand, Hässleholm, Jönköping, Karlskrona, Karlstad, Leksand, Stockholm, Sundsvall, Uppsala, Älvsbyn, Örebro) besöktes inom en tvåmånaders period och träffen lades upp på följande sätt:

- Kaffe med dopp, 30 minuter
- Kort föreläsning om projektet, 15 minuter
- Introduktion av enkätundersökningen, 15 minuter
- Enkätundersökning, 60 min
- Paus, 30 min
- Enkätundersökning, 90 min
- Avslut

Många hade lång resväg till föreningen och behövde oftast "prata av sig" för att sedan kunna koncentrera sig på enkätundersökningen. Då enkätundersökningen introducerades var det många som förfärades över att det var 71 frågor. Efter avslutad undersökning var det flera som uttryckte:

"Det gick ju fortare än jag trodde"

"Åh vad skönt att få prata av sig"

"Vilken härlig kvinna som tecknade frågorna, hon var mjuk, behaglig och lätt att förstå"

"Det är första gången som jag är med i en enkätundersökning, spännande att få prova"

Enkätundersökningen genomfördes genom att projektledaren visade alla frågor via dvd i datorn med en egen projektorkamera. Alla frågor upprepades två gånger då det är mycket vanligt bland döva att först få en fråga, tänka en liten stund och sedan säga "vad var frågan nu igen?" Det fanns olika svarsalternativ i kryssform (bilaga 2). Inga frågor fanns nedskrivna på svarsblanketten. För många var det ovant att göra olika val, men så småningom flöt det på. Om man så önskade fanns det dock möjlighet att få alla frågor och svarsalternativ på samma papper.

Högt deltagande

Projektet hade förväntat sig att ca 100 personer skulle delta i undersökningen, men våra förväntningar överstegs med råge. Sammanlagt deltog 261 personer i vår undersökning – detta menar vi är ett mycket bra resultat, då det totala antalet medlemmar som finns registrerade hos SDP är ca 750 personer. Ca en tredjedel av alla medlemmar deltog alltså i vår enkätundersökning.

Oftast fanns det en person med dövblindhet med som fick möjlighet att sitta vid en egen dator och med hjälp av projektledaren få hjälp att svara på frågorna. Personen ifråga hade två val: Det första var att använda teckenspråket med små rörelser under bordet för att slippa visa upp sina svar. Det andra att sitta i ett angränsande rum och med hjälp av dövblindtolk få hjälp att svara.

Projektledaren samlade in alla svarsblanketter och matade in alla svarsresultat i den databas som projektet hade anslutit sig till. Utifrån databasen kunde vi sedan skapa listor på alla deltagare för att sedan ta fram statistik i Excel för att redogöra vårt resultat. Databasen som användes under projektåret för inmatning av alla uppgifter är inte längre tillgänglig. Enkätundersökningen är stängd.

Bortfall

Inbjudan skickades ut till samtliga medlemmar inom SDP – den som ville delta men som inte var medlem var också välkommen. Möjligheten att träffa sina vänner, få en kopp kaffe med smörgås och delta i en enkätundersökning lockade många. Som exempel kan vi nämna Jönköping. Förväntat antal

var ca 20 personer men det kom ca 35 personer. Vissa av frågorna var av känslig karaktär och har man en person som sitter väldigt nära och ska svara är risken stor att man undviker att svara sanningsenligt för att inte avslöja sig själv.

Deltagarna som kom till enkätträffen tog sig till lokalen på egen hand eller samåkade med andra. Det var således aktiva "friska" äldre döva som deltog. En grupp som hade varit intressant för undersökningen är de som har svårt att ta sig till lokalen, men då skulle det ha krävts individuella hembesök. Inom projektets ramar var detta inte möjligt.

9. Statistik från enkätundersökning

9.1. Jämförande redovisningsgrupper

Vi har valt att jämföra tre undersökningar som har gjorts. "Äldre döva i samhället" (ÄDS) vänder sig till äldre döva personer som använder teckenspråk i sin kommunikation. Totalt var det 261 äldre döva som svarade av ca 750 (medlemmar i SDP), av dessa var det 114 män, 145 kvinnor och 2 som valde att utelämna könstillhörighet. "Hälsa på lika villkor" (HLV) är en undersökning som vänder sig till den nationella befolkningen där man också gör en nationell undersökning av den allmänna hälsan. Den tredje undersökning som vi valt att ta med vänder sig till personer med nedsatt hörsel, nedsatt syn och rörelsehinder. Undersökningen heter "Hälsa och livsvillkor bland personer med funktionsnedsättning" (HLVF). Vi är medvetna om att en strikt jämförelse inte är möjlig att göra utan att hänsyn tas till en rad kontextuella faktorer, men har ändå valt att ha med de två andra undersökningarna som ett slags referensmaterial, som i mer vid mening kan säga något om situationen för döva äldre.

9.2. Fysisk hälsa

Allmän hälsa

När det gäller den fysiska hälsan hos äldre döva kan vi konstatera att äldre döva anser att deras hälsa är bra, över 90 % av alla tillfrågade har svarat att den allmänna hälsan är bra. Om vi tittar på de andra undersökningarna kan vi se att ca 50 % av alla i HLV och ca 30 % av alla i HLVF har svarat att den allmänna hälsan är bra.

Svåra besvär av värk i rörelseorgan

På frågan om man har svåra besvär av värk eller smärta i rörelseorganen (värk i skuldror, nacke, axlar, rygg, höft, ischias, händer, armbågar, ben och knän) så har 42 % män och 62 % kvinnor i ÄDS svarat

att man har svår värk. Vid jämförelser med de andra undersökningarna kan vi se att 17 % män och 27 % kvinnor i HLV svarar att man har svår värk. Och i HLVF svarar 33 % män och 49 % kvinnor att man har svår värk.

Gå i raskt tempo eller i trappsteg

När det gäller nedsatt rörelseförmåga och på frågan om man har svårt att gå i raskt tempo finner vi inga svar på detta i HLVF. Däremot har 43 % män och 60 % kvinnor i HLV svarat att man har svårt att gå i raskt tempo. Äldre döva svarar enligt följande fördelning, 27 % män och 34 % kvinnor har svårigheter att gå i raskt tempo. Det finns ytterligare en fråga angående rörelseförmågan och det är om man har svårigheter att gå upp ett trappsteg utan besvär. I ÄDS svarar 78 % män och 72 % kvinnor att man har svårigheter att gå upp ett trappsteg.

Flera funktionsnedsättningar

Vidare är det 39 % män och 53 % kvinnor som svarar inom ÄDS att man har flera funktionsnedsättningar som inte är orsakade av en tillfällig skada eller sjukdom.

Att utan svårighet kunna se och förstå vanlig text i en dagstidning svarar 90 % män och 89 % kvinnor i ÄDS att man klarar med glasögon. 3 % män och 4 % kvinnor svarar vidare i samma fråga att man inte kan se och förstå text i dagstidningen. Frågan belyser behovet av glasögon för att kunna läsa dagstidningen.

9.3. Tandhälsa

Dålig tandhälsa

Den allmänna tandhälsan hos äldre döva är sämre i förhållande till de jämförande undersökningarna. I ÄDS svarar 29 % män och 33 % kvinnor att den allmänna tandhälsan är dålig. Jämfört med HLV och HLVF är det ca 20 % män och 11 – 18 % kvinnor som svarat att den allmänna tandhälsan är dålig.

Behov av tandläkarvård

Om man anser sig ha varit i behov av tandläkarvård, men ändå avstått från att söka vård. Kan vi notera att 57 % män och 46 % kvinnor i ÄDS svarar att man avstår från att söka tandläkarvård. Som jämförelse kan vi se att 12 % män och 10 % kvinnor inom HLV och 15 % män och 15 % kvinnor inom HLVF avstår från tandläkarvård.

9.4. Psykisk hälsa

Svåra besvär av ängslan, oro eller ångest

25 % äldre döva män och 44 % äldre döva kvinnor lider av svåra besvär vad gäller ängslan, oro eller ångest. HLV och HLVF visar att 3 – 6 % män och 5 – 8 % kvinnor lider av svåra besvär.

Besvär av trötthet och sömnsvärigheter

Huvudvärk, svåra besvär av trötthet och sömnsvärigheter kan vi notera att ca 50 % äldre döva män och 63 % äldre döva kvinnor har besvär med trötthet och sömnsvärigheter. I undersökningen HLVF finner vi att ca 7 – 13 % män och 14 – 18 % kvinnor har problem med trötthet och besvär av sömnsvärigheter.

Stress

50 % äldre döva män och 62 % äldre döva kvinnor känner att de har för mycket att göra, är stressade. 2 % män och 3 % kvinnor i HLVF anser sig ha för mycket att göra och 4 % män och 7 % kvinnor i HLV anser sig vara stressade.

Nedsatt psykiskt välbefinnande

Om man anser att den psykiska hälsan inte varit bra är det 10 % män och 15 % kvinnor i HLV som anser sig ha nedsatt psykiskt välbefinnande. I HLVF svarar 19 % män och 25 % kvinnor att man har nedsatt psykiskt välbefinnande. Bland äldre döva ser vi att 32 % män och 39 % kvinnor har känt att den psykiska hälsan inte varit bra.

Själv mord

Har man någon gång tänkt tanken att vilja ta självmord svarar både män och kvinnor procentuellt lika i alla tre undersökningarna. På frågan om man har försökt ta självmord kan vi finna en liten skillnad. I HLV och HLVF är det 2-3 % män och 3 % kvinnor som har försökt ta självmord. Bland äldre döva finner vi att 8 % män och 4 % kvinnor har försökt ta självmord.

9.5. Vårdkontakt och läkemedel

Behov av läkarvård men avstått

Vi ville undersöka om man hade varit i behov av läkarvård men avstått från att söka vård samt också se vad som var orsaken till att man avstod. 51 % äldre döva män och 61 % äldre döva kvinnor valde att inte söka läkarvård. 62 % män och 64 % kvinnor i HLV och 73 % män och 77 % kvinnor avstod från att söka läkarvård.

I ÄDS ville vi se orsaken till att man avstått från att söka läkarvård:

Besvären gick över	23 % män	32 % kvinnor
Svårt komma fram på telefon	23 % män	33 % kvinnor
Dålig erfarenhet	11 % män	18 % kvinnor
Visste inte vart jag skulle vända mig	6 % män	17 % kvinnor
Tolkbrist	19 % män	30 % kvinnor

9.6. Levnadsvanor

Frukt och grönsaker

62 % äldre döva män och 59 % äldre döva kvinnor äter frukt och grönsaker 1,3 ggr/dag eller mindre. När det gäller personer med funktionsnedsättning i HLVF är det 34 % män och 18 % kvinnor som äter frukt och grönsaker 1,3 ggr/dag eller mindre. I HLV ser vi att 29 % män och 16 % kvinnor äter frukt och grönsaker 1,3 ggr/dag eller mindre.

Rökning, snusning och alkohol

Vi kan i undersökningarna konstatera att rökning, snusning och alkoholförtäring sker inom alla tre undersökningsgrupperna och bland äldre döva sker det i mindre omfattning jämfört med de andra undersökningarna.

9.7. Trygghet

Avstått från att gå ut ensam

Undersökningen ÄDS visar att 29 % män och 57 % kvinnor känner sig otrygga när de går ut. 16 – 19 % män och 44 – 46 % kvinnor i HLV och HLVF avstår från att gå ut ensamma av rädsla för att bli överfallna eller rånade.

Utsatta för våld

Sammanfattningsvis kan vi se att gemensamt för alla tre undersökningar visar det sig att 2 – 4 % av männen har blivit utsatta för hot om våld så att man blev rädd. För kvinnorna kan vi se att 8 % äldre döva kvinnor har känt sig rädda medan man i HLV och HLVF ser att 1 – 2 % kvinnor känt rädsla. Om man blivit utsatt för fysiskt våld visar alla tre undersökningar samma siffror, 2 % män och 1 % kvinnor.

9.8. Sociala relationer

Saknar emotionellt stöd

På frågan om man har någon nära vän att dela sina innersta känslor med och anförtro sig åt, svarar 59 % äldre döva män och 27 % äldre döva kvinnor att de inte har en nära vän. HLV visar att 13 % män och 12 % kvinnor inte har någon nära vän att dela sina innersta känslor med. 14 % män och 15 % kvinnor svarar i HLVF att man inte har någon nära vän.

Saknar praktiskt stöd

Om man behöver hjälp av någon med praktiska problem svarar 61 % äldre döva män och 45 % äldre döva kvinnor att man saknar hjälp, 8 – 10 % män och 7 – 9 % kvinnor saknar praktiskt stöd i HLV och HLVF.

Socialt deltagande

I undersökningen ÄDS önskade vi svar på frågan om vilka aktiviteter man hade deltagit i under senaste året. Och följande svar framkom:

Föreningsträff	41 % män och 58 % kvinnor
Religiös sammankomst	18 % män och 28 % kvinnor
Privat fest/middag	70 % män och 71 % kvinnor

Vidare ville vi veta hur ofta man träffar sina vänner och till svar fick vi:

1 – 2 ggr/vecka	30 % män och 30 % kvinnor
1 gång/vecka	43 % män och 51 % kvinnor
Inte alls	2 % män och 1 % kvinnor
Vill ha kontakt med andra döva	21 % män och 17 % kvinnor

Saknar tillit

När det gäller frågan om man i allmänhet kan lita på de flesta människor svarar 58 % äldre döva män och 64 % äldre döva kvinnor att man inte kan lita på de flesta människor. Ca 22 – 28 % män och 21 – 29 % kvinnor svarar i HLV och HLVF att man inte kan lita på andra människor.

9.9. Dövrelaterade frågor

I undersökningen ÄDS ville vi lyfta fram ett dövperspektiv på frågor som är mer specifika för dövgruppen och som inte är jämförbara med andra undersökningar.

Äldreboende för döva

63 % män och 57 % kvinnor svarar ja på frågan om de kan tänka sig att flytta till ett äldreboende för döva.

Kunde dina föräldrar teckenspråk när du var barn?

Vi frågade om föräldrarna kunde teckenspråk då intervjupersonerna var barn. 95 % män och 90 % kvinnor svarar nej på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. 52 % män och 46 % kvinnor tyckte att skoltiden var "sådär" under uppväxten.

Information

På frågan om man kan läsa, kunna ta del av och förstå innehållet i en dagstidning svarar 65 % av männen och 55 % av kvinnorna nej. Vidare frågade vi angående information från kommunen om trygghetslarm, hemtjänst och äldreboende – det visar sig att hälften av alla tillfrågade inte har fått någon information från sin kommun.

10. Djupintervjuer

Djupintervjuer genomfördes av projektledaren tillsammans med 6 teckenspråkiga äldre döva. Tillsammans med projektgruppen gjordes förslag på kriterier för att genomföra intervjun. Vi enades om att videofilma alla intervjuer för att vara säkra på att projektledaren hade uppfattat allt rätt under samtalets gång. Detta i samråd med de intervjuade. Efter avslutat projekt kommer projektledaren att radera allt material – även om materialet är historiskt intressant har det inte varit syftet med intervjun. Efter varje intervju har projektledaren skrivit ett omfattande intervjureferat från samtalet samt också inhämta allas tillstånd om lov att använda innehållet i intervjun vid framtagandet av informationsmaterial. (Bilagor 3-9)

Broschyrerna fick följande rubriker:

... mamma var borta och ingen kunde förklara varför!

Anhörigvårdare och döv

Det ska vara självklart med teckenspråkstolk!

En kamp i motvind

Gammal men ung i själen

IT ger frihet för döva äldre

Äldre döva glöms bort i samhället

I samband med intervjun ombads intervjupersonerna att skriva på ett papper som antingen intygade eller avslog vår önskan om att använda delar av innehållet vid intervjun. (Bilaga 10) Alla deltagare

sade att det var spännande att få vara med och såg fram emot det informationsmaterial som skulle tas fram. Alla intervjupersoner som tillfrågades tackade ja till att bli intervjuade.

10.1. Traumatisk skolstart

Samtliga intervjuade hade mycket att berätta. Berättelserna gav en intressant inblick i uppväxten för äldre döva. 5 personer av 6 kunde med nästan exakthet berätta om sin första skoldag och hur det var att åka till skolan. Intervjupersonerna kunde också med exakthet beskriva hur väskan såg ut och vad de själva hade för kläder på sig vid detta ögonblick. För många äldre döva har skolstarten varit en traumatisk upplevelse som senare satt djupa spår i det fortsatta livet. Den dagen man börjar skolan har man ingen aning om vad som ska hända och förstår inte varför en liten resväska ska packas med kläder. Väl framme på skolgården får mamman eller pappan rådet av vårdpersonalen på skolan, att smita iväg när barnet inte ser det. I det ögonblicket som föräldern lämnar sitt barn blir det många jobbiga känslor och många tårar, men ingen förälder som kan trösta. Istället blir det vårdpersonal på skolan eller äldre elever som själva varit med om samma situation som tar hand om barnet och tröstar det. Under skoltidens gång får eleverna åka hem på jullov och sommarlov.

I enkätundersökningen som beskrivs längre fram finns en fråga som handlar om att lita på andra människor. För gruppen äldre döva är tilliten inte särskilt stor för andra människor och det har med stor sannolikhet sin grund i att man som barn blivit sviken så många gånger under sin uppväxt.

10.2. Väcka opinion med hjälp av journalist

Vi kontaktade en journalist i Skåne, som också är utbildad socionom – av henne fick vi hjälp med journalistisk redigering av djupintervjuerna. Projektledaren skrev en omfattande utskrift från den enskilda djupintervjun som journalisten därefter bearbetade och gjorde läsvärd, politiskt gångbar och slagkraftig. Detta för att väcka opinion.

11. Information

11.1 USB-broschyrer

För att utnyttja den digitala tekniken ville projektet dela ut USB-minnen till alla aktiva inom pensionärs- och dövföreningarna. Den viktigaste målgruppen är kommuner och landsting. Eftersom det inte kom några representanter från vare sig kommun och landsting kommer samtliga kommuner och landsting att få varsitt USB-minne och en omgång broschyrer via posten.

"Valfrihet och värdighet för äldre döva"

USB-minnen beställdes med tryckt slogan på varje USB. "Valfrihet och Värdighet för äldre döva". Dessa USB matades med 7 olika broschyrer i pdf-format som tagits fram utifrån djupintervjuerna. 6 broschyrer är baserade på intervjuerna och den sjunde broschyren är utvalda citat från var och en främst med inriktning på skolstarten. Samtliga broschyrer har en gemensam baksida som innehåller information från projektet, statistik och krav från SDP. Många gånger har det varit svårt att skicka e-post till ansvariga handläggare med bifogade filer då deras viruskydd stoppar främmande dokument eller programvara. Istället ville vi via en "bakväg" komma in i systemet genom att dela ut USB-minnen. Det finns alltid handläggare som någon gång kommer i kontakt med döva och då kan vårt informationsmaterial istället spridas via intern e-post till berörd handläggare. Istället för att skicka förtryckt material som tenderar att hamna i bokhyllan anser vi det vara ett mer effektivt sätt att utnyttja den digitala tekniken.

Syftet med detta är att väcka opinion för äldre döva på ett slagkraftigt och tankeväckande sätt. Kampen för äldre döva måste ske både på lokal- och nationell nivå. I detta opinionsarbete kommer många frågor och funderingar att väckas och då måste en nationell ombudsman för äldre döva kunna svara, vilket vi saknar idag. Men förhoppningen är att detta opinionsarbete ska kunna påvisa behovet och på sikt leda till ett nytt projekt.

12. Spridning av enkätresultat

12.1. Regionala konferenser

Projektet hade som mål att anordna tre (3) regionala konferenser för att sprida information om äldre döva samt redovisa resultatet av enkätundersökningen. Målgruppen för dessa konferenser skulle vara handläggare och politiker på regional nivå. Inom projektet har vi tvingats inse faktum efter

samtal med Cecilia Wadman som arbetar som utredare på FHI (Statens Folkhälsoinstitut). Cecilia trodde inte att vi kunde locka intressenter till våra regionala konferenser – intresset för vår "lilla målgrupp" bedömdes inte vara tillräckligt stort. Ett förslag som framkom var att vi istället skulle påverka Handisam att hjälpa till med spridning av resultat från enkätundersökningen.

12.2. Handisam

Handisam ska samordna arbetet inom det handikappolitiska arbetet. Handisam har fått i uppdrag av socialdepartementet att sprida resultaten från rapporten "Onödig ohälsa" och i uppdraget ingår också att initiera och fortlöpande stödja uppbyggande av lokala nätverk i syfte att upprätta åtgärdsplaner för att främja hälsa och förebygga ohälsa bland personer med funktionsnedsättning.

FHI som genomförde enkätundersökningen "Hälsa på lika villkor? – bland personer med funktionsnedsättning" har erfarenheten att döva inte har svarat på enkätundersökningen. Enkätundersökningen har inte översatts till teckenspråk och för många döva som har svenska som andra språk kan det kännas främmande att svara på enkätfrågor på ett språk som är svårt att förstå till fullo. Det är angeläget att vår enkätundersökning också presenteras genom det uppdrag som Handisam har fått av Socialdepartementet. Inom vårt projekt måste vi snarast inleda en dialog med Handisam för att kunna vara med och sprida resultatet från vår enkätundersökning.

Under projektets tredje år togs kontakt med Arvid Lindén som är analyschef och önskemål framfördes om att SDP skulle ha möjlighet att medverka vid de seminarier där FHI:s slutresultat skulle presenteras – detta på inrådan av FHI:s representant i referensgruppen. Vid kontakter med Arvid blev vi hänvisade till den projektledare som tillsatts för spridandet av FHI:s utredning. Vi har e-postat aktuella siffror och statistik från undersökningen, men har trots påminnelser via telefon inte fått någon reaktion på vårt material.

13. Äldredagar

Det fanns ett stort intresse hos äldre döva, lokala pensionärsföreningar och dövföreningar för enkätundersökningens resultat. Det är första gången som en sådan undersökning genomförs på dövas egna villkor. Inom projektets ramar anordnade vi "äldredagar" på 5 olika platser runt om i landet, där vi presenterar resultatet av enkätundersökningen. Genom presentationen vill vi också ge verktyg till pensionärsföreningar och dövföreningar så att de kan hjälpa till i påverkansarbetet med att förbättra situationen för äldre döva.

Äldredagarna genomfördes i Höör, Trollhättan, Örebro, Umeå och i Uppsala. Vi valde att inte förlägga dessa äldredagar till traditionella storstäder som Stockholm, Göteborg och Malmö. Detta med anledning av att vi i undersökningen kunde notera att man i dessa storstäder var mer positiv till t.ex. att flytta till ett äldreboende för döva. Den egna medvetenheten om sig själv som äldre och döv har kommit längre i storstäderna.

13.1. Endast en politiker deltog

Äldredagarna arrangerades i samverkan med pensionärsföreningarna och vissa lokala dövföreningar och intresset för dessa dagar blev större än förväntat. Inbjudan skickades ut via pensionärsföreningarna och vi bad dem också att bjuda in lokala tjänstemän och/eller politiker att komma och lyssna. För att kunna ha en dialog med tjänstemännen eller politikerna hade vi också

teckenspråkstolk i beredskap. Sammanlagt var det totalt 397 äldre döva som deltog och en (1) lokal politiker i Uppsala.

Anpassad bildtelefon för äldre döva

I enkätundersökningen har vi kunnat se att det fanns osäkerhet i hur och var man ansöker om bildtelefon. Med anledning av detta valde vi att samarbeta med Omnitor AB som är det företag som är specialiserade på bildtelefonen Allan eC. De har också tagit fram en anpassad bildtelefon för äldre döva och synskadade. Omnitor inbjöds att medverka vid samtliga äldredagar och de fick också tid för en föreläsning om Omnitor AB och arbetet med framtagandet av bildtelefon Allan eC+ som är den "senaste" anpassade bildtelefonen. Den anpassade bildtelefonen bygger på en nyare teknik som består av en touchskärm och den telefonkatalog som normalt läggs in har förändrats till en telefonkatalog med fotografier. Man klickar helt enkelt på det fotografi som tillhör den person man vill ringa till. Många äldre döva tycker det är svårt att hantera datormus och tangentbord och föredrar att använda sig av touchskärm istället.

I pausen fanns möjligheten att testa bildtelefonen genom att provringa och intresset blev mycket stort. Inför äldredagarna valde Omnitor att ta kontakt med respektive landsting för att marknadsföra den nya anpassade bildtelefonen och det var några landsting som beklagade att man inte hade tid och möjlighet att komma – de ville däremot beställa den anpassade bildtelefonen.

Programmet för äldredagarna hade samma utformning i alla städer:

- Kaffe och smörgås vid ankomst
- Aktuellt inom äldreforskning och statistik från enkätundersökningen
- Lunch
- Information om bildtelefon
- Kaffe med dopp
- Öppen diskussion och frågeställningar
- Avslutning

Stefan Zetterman som är videojournalist hos SVT bjöds in. Stefan är ansvarig för Teckentorget där olika webbfilmer visas och vid äldredagen i Uppsala deltog Stefan och gjorde ett reportage som visas på http://svtplay.se/v/1862246/brister_i_aldre_dovas_liv.

Social samvaro

Vi tillät kafferaster och långlunch i programmet för att ge deltagarna en möjlighet att tillsammans diskutera och berätta om den egna situationen. För många var det tankeväckande att ta del av de statistiska siffror som presenterades. Det var många som kände igen sig själva. Det var också många som uttryckte positiva röster med dessa äldredagar. Varje år anordnas det dövas dag på olika platser men tempot är högt och som äldre är det svårt att hänga med. Man vill hellre träffas under stillsammare former som äldredagar med intressanta föreläsningar och möjligheter till social samvaro under dagtid och utan övernattnings. Projektet hoppas att äldredagar har kommit för att stanna.

Frågeställningar

Det var många tankar och frågor som väcktes från deltagare på äldredagarna och vi har här nedan valt att redogöra för de mest vanliga frågorna:

- Hur är det med döva som har demens? Finns det något äldreboende för dem?
- Många äldre döva bor i olika kommuner. Många kommuner vill inte köpa plats i en kommun där teckenspråkig omsorg finns. Kan man med LOV kräva det?
- Problemet är om man är ensam i sin lägenhet, vem ska hjälpa om man ramlar och inte klarar sig?
- Det finns en 90-årig döv dam som är bosatt i ett äldreboende som saknar teckenspråkskunnig personal, damen känner sig otrygg och saknar livskvalitet. Vad ska man göra?
- Om man ansöker om färdtjänst för att besöka föreningens sammankomster varför blir det avslag hos socialtjänstförvaltningen?
- Vem kan hjälpa till med äldrevården för döva? Här i Norrland har vi ingen äldrevägledare.
- I Jämtland bor alla långt från varandra och vi saknar information.
- En döv 93-årig man med demens som inte kan teckenspråk. Vad ska man göra när personalen som skriver på lappar inte förstår mannen och mannen inte förstår vad som skrivs?
- När jag blir gammal vill jag bo i ett äldreboende tillsammans med min fru, varför ska vi skiljas åt?
- Varför kan man inte förhindra att par skiljs åt genom lagstiftning?
- Döva har kämpat så mycket i skola, arbetsliv, föreningslivet och nu på äldre dagar.
- Hur blir det efter projektets slut?

Deltagarna fick varsin omgång med broschyrer att ta med sig hem – aktiva inom pensionärs- och dövföreningarna fick också varsitt USB-minne.

14. Äldrevägledare i Region Skåne

I projektets uppdrag har legat att inventera resurser på området äldre döva. Av denna anledning har vi undersökt hur olika kommuner har organiserat sitt arbete. I Region Skåne och Malmö Stad finns exempelvis särskilda äldrevägledare för teckenspråkiga som numera har blivit en permanent verksamhet efter ett projekt i samråd mellan Hörsel- och Dövenheten, Malmö Stad och Allmänna Arvsfonden. Annett Rosenlind som är en av äldrevägledarna har också deltagit i vår referensgrupp. Äldrevägledarna fungerar som brobyggare mellan samhället och äldre döva och äldre personer med dövblindhet. Man informerar om verksamhet, resurser, utbildar personal, stödjer äldre döva och deras anhöriga. Äldrevägledarna deltar också i vårdplaneringar och myndighetskontakter för äldre. Detta har nu spritts till Göteborg som också har en äldrevägledare som arbetar med just dessa frågor.

14.1. Studieresa i Region Skåne

Hösten 2009 genomförde projektledaren ett studiebesök hos äldrevägledare Annett Rosenlind som arbetar inom Malmö Stad i Region Skåne. Tidigare har man inte haft någon äldrevägledare för döva, men genom ett projekt finansierat av Allmänna arvsfonden kunde Malmö Stad och Region Skåne starta denna verksamhet, som numera är permanent. Äldrevägledaren har stor betydelse för äldre döva inom Region Skåne och Malmö Stad. Många äldre teckenspråkiga döva i Skåne känner sig trygga med Annett – inte bara för att hon är äldrevägledare utan hon är också döv och därmed också fullt teckenspråkskunnig. Äldre döva behöver inte förklara hur det kommer sig att de känner på ett visst sätt och de behöver inte heller informera om sin dövhet och/eller teckenspråket. Den informationen tar äldrevägledaren hand om vid möten med handläggare från kommunen. Vad som sker i mötet med handläggaren är att äldre döva inte längre betraktas bara som äldre döva, utan blir behandlade som äldre döva med specifika behov.

Dövas pensionärsförening

Studieresan varvades med ett besök hos pensionärsföreningen som äldrevägledaren ofta besöker, två hembesök och samtal med Ewa Jakobsen som är chef för äldrevägledaren. Pensionärsföreningen träffas varannan vecka i Malmö dövas förenings lokaler och har olika programinslag. Äldrevägledaren som representerar Malmö Stad/Region Skåne har en god relation med äldre döva som besöker pensionärsföreningen. Värt att notera är att om det finns önskemål att boka tid för hembesök av äldrevägledaren, eller om man har behov av att diskutera andra saker, kan man be att få prata enskilt. Eftersom teckenspråket är ett visuellt språk som kan ses av alla som vistas i samma lokal kan man istället gå ut i ett angränsande rum för en enskild dialog. Det blir påtagligt att tillsammans med äldrevägledaren gå ut ur den gemensamma lokalen för en enskild stund med äldrevägledaren. Vid samtal med äldrevägledaren vill man kanske inte att alla ska se vad som sägs eller vilket ärende man behöver hjälp med. Därför söker man enskild plats som inte är synbar för andra. Inom pensionärsföreningen är det ett naturligt inslag att ha en "privat" stund med äldrevägledaren i ett angränsande rum. Äldrevägledaren är ett naturligt inslag hos pensionärsföreningen och det är också lika naturligt att prata enskilt i ett annat rum utan att bli nyfiken.

Hembesök

Projektledaren fick tillfälle att delta vid två hembesök. Det första besöket var hos ett dövt par som bor i lägenhet med portkod. Vi hade vissa svårigheter att komma in i porten på grund av tekniska problem. Alla bostadshus med porttelefon bygger på att besökaren ringer på, den man besöker lyssnar i högtalaren vem som har kommit och trycker sedan på knappen som öppnar porten. Döva kan inte tillgodogöra sig detta system då det bygger på att man hör vad som sägs och får många gånger gissa sig till att det är "mitt besök". Ringsignalen är också auditiv kan inte uppfattas via hörseln och därför krävs det en optisk signal (blinkande lampa). I dagsljus eller om solen lyser starkt händer det att många missar den blinkande lampan. Paret som vi besökte missade att vi stod i porten, men vi lyckades slinka in tillsammans med en annan person som kom in i porten.

Det andra besöket var hos en ensamstående kvinna som också bor i lägenhet. Hon vill inte lämna ut sin nyckel till hemtjänsten.

Syftet med båda besöken var att förbereda både paret och kvinnan inför ett kommande hembesök från biståndshandläggaren. Äldrevägledaren pratar igenom situationen och lyssnar på vilka behov och önskemål man har inför det kommande besöket. Då mötet med biståndshandläggaren sker finns både äldrevägledaren och teckenspråkstolk närvarande. Det är en stor trygghet för äldre döva att ha äldrevägledaren hos sig vid sin sida i kontakten med bland annat biståndshandläggaren.

Äldrevägledning i stadsdelen Fosie

Ewa Jakobsen som är chef för äldrevägledaren inom Malmö, Fosie stadsdelsförvaltning säger att detta är ett mycket bra sätt att arbeta på. Det gäller inte bara döva utan det gäller också andra minoritetsgrupper, exempelvis invandrare. Fosie stadsdelsförvaltning har många invandrargrupper inom sitt upptagningsområde och det finns enbart fördelar med att ha äldrevägledare som behärskar respektive grupps språk, precis som för äldre döva som använder teckenspråk i sin kommunikation. Biståndshandläggare som har kontakter med äldre döva säger att arbetet underlättats betydligt sedan äldrevägledare kommit in i bilden. Det råder inte längre missuppfattningar eller missförstånd mellan äldre döva och biståndshandläggare.

Tips om "anonyma" äldre döva

Tolkcentralen är också positiv till detta system då teckenspråkstolken kan koncentrera sig på att sköta sitt jobb – översättning till teckenspråk. I sitt arbete kan tolken också rekommendera äldre döva som inte känner till att det finns äldrevägledare för döva att ta kontakt med äldrevägledaren. Pensionärsföreningen känner också till flera som är "anonyma" och som inte är aktiva i att besöka pensionärsföreningen. Eftersom pensionärsföreningen inte är bundna av någon sekretesslag kan de också "tipsa" om äldre döva som troligen skulle vara i behov av insatser från äldrevägledaren. Tack vare samverkan med pensionärsförening och tolkcentral utökas kontaktnätet och man når flera. Teckenspråkstolkar, däremot, har stark sekretess och kan aldrig lämna ut namn på äldre döva som

kan behöva stöd – däremot kan de lämna informationsmaterial som berättar om äldrevägledaren. Oftast är det anhöriga som tar del av denna information och som också etablerar kontakt.

Delat ekonomiskt ansvar

Arbetsgivare för äldrevägledaren är Fosie stadsdelsförvaltning och ekonomiskt är det både kommun och landsting som står för kostnaderna. Dövteamet som tillhör Region Skåne rekommenderar också denna typ av råd och stöd för äldre döva. Ansvaret för boende, hemtjänst och annan social service ligger på socialförvaltningen och om kommunen inte tar sitt fulla ansvar kommer äldre döva att vända sig till närmaste instans som arbetar med råd och stöd. Detta skulle innebära att äldre döva istället tog kontakt med dövteamet inom Region Skåne, men de har inget ansvar för social service. För att inte äldre döva ska komma i kläm och hamna mellan stolarna har kommun och landsting enats om denna ekonomiska och praktiska modell om delat ekonomiskt ansvar.

15. Brister i vården

Vi har anlitat juridisk expertis som tillsammans med projektledaren gått igenom lagar, regler och förordningar för att se vilka rättigheter och möjligheter äldre döva har. Vi vill här nedan ge några exempel på hur utsatta äldre döva är idag och den rättslöshet som riskerar att bli följden. Som exempel kan nämnas:

- Att det finns äldre döva som har önskat en teckenspråkskunnig utförare inom hemtjänsten men som nekats detta.
- Att äldre döva har svårt att ta sig till olika sammankomster, pga. svårigheter att ta sig dit på egen hand, och som därför ansökt om färdtjänst, men som fått avslag.
- Att det finns äldre döva som bor i äldreboende med mycket bristfällig kommunikationen. Trots försäkringar om motsatsen av föreståndaren.
- Att det finns brister i den palliativa vården. Exempel: I Östersund fanns en äldre döv kvinna som blev akut sjuk i cancer och vårdades kort tid på sjukhus. Kvinnan fick dödsångest och kunde inte samtala med någon på teckenspråk. Ansökan om tolk avlogs då hon låg på sin dödsbädd. Kvinnan dog i sin ensamhet.

Vi vill inom projektet rådgöra med en jurist för att få en bild av vilka lagar som är aktuella för äldre döva. Det är angeläget att se hur rättssystemet för äldre döva ser ut och fungerar eller inte fungerar. Diskriminering av äldre döva har diskuterats inom projektet. Frågan är om äldre döva är diskriminerade i olika sammanhang och på vilket sätt vi kan undanröja denna diskriminering. Även om det skulle visa sig att äldre döva är diskriminerade saknas kunskap och kompetens att hjälpa till med anmälan om diskriminering.

För att illustrera de brister som finns i det sociala skyddsnätet kommer vi att ge några exempel:

Man i Stockholm

Gode mannen till en man, NN, som bott på Pilträdet servicehus i Stockholms stad framställde hos Stockholms läns landstings patientnämnd ”synpunkter” på hur personalen på servicehuset handlat i samband med att NN blivit sjuk och inlagd på sjukhus. Synpunkterna innebar kritik mot att den gode

mannen inte underrättats om inläggningen på sjukhuset. Av patientnämndens handlingar framgår följande.

Natten till en onsdag larmade NN nattpersonalen. Han låg då på golvet bredvid sin säng. Under onsdagen beslutar man att vänta till torsdagen med att konsultera läkare. Vid läkarbesök på torsdagen sändes NN till sjukhus.

På fredagen har sjuksköterskan på Pilträdet kontakt med sjukhuset. Hon "påtar" att hon inte fått kontakt. På måndagen därefter kontaktar sjuksköterskan sjukhuset och får beskedet att de inte meddelat den gode mannen. Sköterskan meddelar då den gode mannen vad som hänt. NN avled senare på sjukhuset.

I ett yttrande till patientnämnden hänvisade Kungsholmens stadsdelsförvaltning till en redogörelse från enhetschefen på Pilträdes servicehus. Av redogörelsen framgår att man sett över servicehusets rutiner kring kontakten med anhöriga/god man när man sänder någon boende till sjukhus. Enhetschefen säger vidare att man framöver inte kommer att överlämna ansvaret för kontakt med anhöriga till sjukhuset.

Kvinna i Jämtland

Av upplysningar som vi fått gäller detta en döv kvinna som led av obotlig cancer. Hon hade svår ångest. Hon ville ha stöd. Hon nekades tolk för detta. Hon var ensam.

Det yttersta ansvaret i detta fall vilar på socialnämnden. Nämnden har också ansvar för att medborgarna får de kontakter de behöver med andra samhällsorgan. Det ligger nära till hands att utse en teckenspråkskunnig kontaktperson.

Kvinnan hade rimligen kontakt med sjukvården. Den klinik och den läkare som var ansvarig för hennes vård skulle ha sett till att hon fick det psykologiska stöd som hon behövde. Kommunikationen har självfallet i ett fall som detta en avgörande betydelse. Finns inte kompetent teckenspråkskunnig personal måste i vart fall patienten få hjälp av tolk.

Tillgängligt material ger inte underlag för att direkt peka ut vad som brast i detta fall. Men fallet är en illustration av den lucka som finns i det sociala skyddet för en döv person.

Faktablad

I samråd med Olle Fellenius, pensionerad domare, har två förslag till texter tagits fram som kan tjänstgöra som en mall vid ansökan om äldreboende eller vid ansökan om kontaktperson. (Bilaga 11-12)

16. Reflektioner

Äldredagar, spridning av enkätundersökningens resultat, utskick av broschyrer med levnadsberättelser, kunskap om hur man arbetar i Region Skåne kommer att väcka många tankar och funderingar och en process startar i detta opinionsarbete. Det finns idag ingen som kan ta emot alla frågor som ställs – de flesta kommer att hänvisas till Sveriges Dövas Pensionärsförbund som har en förbundsordförande och sekreterare som på ideell basis möjligen kan ställa upp och svara. Dock saknar de yrkeskompetens att arbeta med dessa frågor.

Inom projektet är vi övertygade om att en nationell ombudsman för äldre döva behövs men det finns dessvärre inte några ekonomiska förutsättningar för detta. Förhoppningen var att vi under projektår tre (3) skulle få möjlighet att göra uppvaktningar hos:

- Sveriges Kommuner och Landsting
 - o SKL har klart och tydligt sagt ifrån redan under projektår ett, att man inte engagerar sig i detta projekt
- Samtliga nationella pensionärsförbund
 - o SDP har via e-post bjudit in samtliga pensionärsförbund till en träff utan någon som helst reaktion. Trots påminnelse via e-post är det till sist bara ett förbund som visar intresse och det är Sveriges Pensionärs Förbund. De har också en representant i projektets referensgrupp.
- Socialdepartementet
 - o Uppvaktning har tidigare gjorts hos minister Maria Larsson som lovat att ta upp frågan om vem som bevakar äldre teckenspråkiga dövas frågor vid möten med Socialstyrelsen. Ingen har dock hört av sig från Socialdepartementet.
- Socialstyrelsen
 - o Någon ansträngning har ej skett i kontakten med Socialstyrelsen då de själva ställer sig tveksamma till vilken instans som ska arbeta med äldre teckenspråkiga döva. Handikappheten hänvisar till äldreheten och vice versa.

17. Valfrihet och värdighet

För att kunna erbjuda valfrihet och värdighet för äldre döva krävs insatser på regional nivå. Äldrevägledare för döva i Skåne är en utmärkt form som vi menar absolut bör spridas vidare till valda regioner i hela Sverige. Region Skåne kunde etablera äldrevägledare för döva i Skåne tack vare ekonomiskt bidrag från Allmänna arvsfonden – tyvärr har detta inte spritts vidare runt om i landet. Detta helt och hållet beroende på att det inte finns någon som kan ta ansvaret för detta. Inom SDP har man den förhoppningen om att arbetet med äldrevägledare ska sprida sig i Sverige och målet är att ta fram en ny ansökan hos Allmänna arvsfonden där SDP vill etablera äldrevägledare på valda platser i Sverige. Främst vill man rikta in sig på ”grå” zoner i Sverige som till exempel; Småland, Norrland, Norrbotten och Västerbotten. SDP vill att arbetet med äldrevägledare ska konkretiseras och genomföras rent praktiskt. Det behövs, då vi nu genom detta projekt fått kunskap om äldre dövas livssituation.

18. Slutsats

I vårt arbete har vi förstått att ”valfrihet och värdighet” är nyckelbegrepp som inte nått fram. Många äldre döva har inte förstått att det finns valfrihet i vårt svenska välfärdssamhälle. Ett välfärdssamhälle som visar sig utestänga många äldre döva. En värdig äldreomsorg på egna villkor är ett mål som gäller för alla äldre i vårt svenska samhälle – dessvärre kan vi med vår undersökning konstatera att värdig äldreomsorg för äldre döva inte på långa vägar råder. När det gäller att kunna välja mellan olika äldreboenden och göra egna val finns det helt enkelt inget val. Det enda optimala äldreboendet för äldre döva finns i Skåne med en avdelning för 10 äldre döva som behöver dygnet runt omsorg.

Och det är redan nu kö till den avdelningen. Personalgruppen består av både döv och hörande personal som alla behärskar teckenspråket, dock i varierande kunskapsnivåer.

I Göteborg har man också möjligheter att erbjuda platser för äldre döva i ett äldreboende. Vad vi vet bor för närvarande två äldre och döva på boendet. Personalgruppen består av enbart hörande personal, vilka de ges möjlighet att lära sig teckenspråk i syfte att kunna kommunicera med äldre döva. Trots att det finns utbildade teckenspråkiga döva undersköterskor, väljer man att utbilda egen personal i teckenspråk. Det tar många år innan man har så pass mycket kunskap att man kan kommunicera med äldre döva obehindrat.

Riksdagen erkände teckenspråket redan 1981. Kurser erbjöds för dem som ville lära sig språket. Den största gruppen som erbjöds dessa kurser var föräldrar, anhöriga och skolpersonal. Medan de som arbetade inom vården med bland annat äldre döva var en liten grupp som erbjöds utbildning i teckenspråk.

Stockholm har tidigare haft ett projekt som kallades "Stockholmsprojektet" där man skulle bygga ett seniorboende och äldreboende för äldre döva i Älvsjö. Dock sade länsstyrelsen på grund av säkerhetsskäl nej till byggnationen och allt arbete raserades på nolltid. Detta arbete pågick under 8 års tid i projektform med bidrag från Stockholms stad och Arvsfonden. Numera pågår ett seniorboendeprojekt (finansierat av Arvsfonden) som drivs av Stockholms Dövas Förening i samverkan med övriga berörda föreningar i Stockholm.

När det gäller den psykiska hälsan är siffrorna i vår undersökning alarmerande höga. Det är inte rimligt att en fjärdedel av alla intervjuade ska lida av svåra besvär vad gäller ångslan, oro eller ångest i förhållande till de övriga undersökningarna som visar att endast 3 – 8 % lider av dessa besvär. Det är inte heller rimligt att mer än 30 % äldre döva anser att den psykiska hälsan inte är bra. Vidare ser vi samma sak när det gäller besvär av trötthet och sömnsvårigheter. Att vara döv, kvinna och ha behov av läkarvård är lika med att avstå från läkarvård på grund av tolkbrist. Det finns undersökningar som visar att kvinnor i större utsträckning har behov av läkarvård. Vi kan summera denna undersökning och säga att äldre teckenspråkiga döva inte har det lätt i det välfärdssamhälle de själva har varit med om att bygga upp.

19. Konkreta förslag

Äldrevägledare i varje region

- Äldre teckenspråkiga döva måste få hjälp att lösa konkreta problem som har med den egna vardagen att göra som att t ex ansöka om hemtjänst, äldreboende, kontaktperson, ordna möten med socialtjänstförvaltning och landsting i samverkan.

Nationell ombudsman

- Idag drivs detta arbete på ideell basis av styrelsen i Sveriges Dövas Pensionärsförbund hemma hos förbundsordföranden då förbundet saknar egen lokal och egen tjänsteman. Statsanslaget om 46 500 kr per år räcker i princip till administrationskostnader.

Förebyggande information

- Med hänsyn till de uppgifter som kommit fram i enkätundersökningen kan vi konstatera att äldre teckenspråkiga döva undviker att själva ta kontakt med läkare, tandläkare eller annan vårdinrättning. Det är svårt och omständigt att söka hjälp och man väntar istället på en

regelbunden kallelse via brev och "står ut med" smärtan. Det är inte ett värdigt liv för äldre döva. Därför måste stora insatser göras i förebyggande syfte att i ett nytt projekt hos Allmänna arvsfonden söka medel för att erbjuda hälsoförebyggande information till äldre teckenspråkiga döva. Vikten av att kontakta läkare vid behov, träning i hur vårdcentralen kan ta emot döva på "rätt sätt" måste nå ut. Det pågår en mängd friskvårdande insatser för äldre människor inom pensionärsorganisationernas omsorg och på folkhögskolor. Det är dags att äldre teckenspråkiga döva också erbjuds dessa insatser.

	Kod
Grupp	
Individuell	

Sveriges Dövas Pensionärsförbund

Hälsa på lika villkor?

En undersökning om hälsa och livsvillkor för äldre döva i Sverige 2008

Undersökningen ingår i ramen för projekt:
"Äldre döva i samhället"

20080612

Allmänna Arvsfonden
möjliggöra denna enkät-
undersökning genom be-
viljat projektstöd.

HÄLSA

- 1 Hur ser du på ditt allmänna hälsotillstånd?
a	☐	Mycket bra
b	☐	Bra
c	☐	Ganska
d	☐	Dåligt
e	☐	Mycket dåligt
- 2 Har du under de senaste 30 dagarna känt att din kroppsliga hälsa inte varit bra? (pga sjukdom, kroppsliga besvär eller skador)?
a	☐	Ja
b	☐	Nej
- 3 Har du under de senaste 30 dagarna känt att din psykiska hälsa inte varit bra? (pga ångslan, bekymmer eller oro)?
a	☐	Nej
b	☐	Ja
- 4 Hur många dagar under de senaste 30 dagarna har din **kroppsliga** eller **psykiska hälsa** hindrat dig från dina dagliga aktiviteter?
Ange antal dagar mellan 0 - 30 dagar
 dagar
- 5 Har du någon långvarig sjukdom eller besvär efter olycksfall?
a	☐	Nej
b	☐	Ja
- 6 Har du flera fysiska, psykiska eller medicinska funktionsnedsättningar?
(Svårigheterna ska inte vara orsakade av en tillfällig skada eller sjukdom)
a	☐	Ja, två
b	☐	Ja, tre eller flera
c	☐	Nej
- Hoppa över fråga 7 om du svarat Nej
- 7 Innebär funktionsnedsättningen/funktionsnedsättningarna att du har svårigheter att delta i dagliga aktiviteter?
a	☐	Ja, alltid eller nästan alltid
b	☐	Ja, ibland
c	☐	Nej, aldrig
- 8 Kan du utan svårighet se och förstå vanlig text i en dagstidning?
a	☐	Ja, utan glasögon
b	☐	Ja, med glasögon
c	☐	Nej

9 Kan du läsa och förstå innehållet i en vanlig dagstidning?

- a ☐ Ja, utan problem
b ☐ Ja, men jag förstår inte riktigt allt
c ☐ Nej min svenska räcker inte till

10 Har du på grund av ditt hälsotillstånd svårt med någon av följande exempel?
(sätt ett kryss på varje rad)

	Ja	Nej
a Kan du gå upp ett trappsteg utan besvär?
(t.ex stiga på buss eller tåg)	☐	☐
b Kan du ta en kortare promenad i ganska snabb takt? (Ca 5 min)	☐	☐
c Behöver du hjälpmedel eller hjälp av någon annan person för att förflytta dig utomhus?	☐	☐
	1	2

11 Hur lång är du?

cm (svara i hela cm)

12 Hur mycket väger du?

kg (svara i hela kilo)

13 Har du något/några av följande besvär eller symtom?

a/ Ont i skuldror, nacke eller axlar?

- a ☐ Nej
b ☐ Ja, lätta besvär
c ☐ Ja, svåra besvär

b/ Ryggsmärtor, höftsmärtor eller ischias?

- a ☐ Nej
b ☐ Ja, lätta besvär
c ☐ Ja, svåra besvär

c/ Värk eller smärtor i händer, armbågar, ben eller knän?

- a ☐ Nej
b ☐ Ja, lätta besvär
c ☐ Ja, svåra besvär

d/ Huvudvärk eller migrän?

- a ☐ Nej
b ☐ Ja, lätta besvär
c ☐ Ja, svåra besvär

e/ Ängslan, oro eller ångest?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

f/ Trötthet?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

g/ Sömnsvårigheter?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

h/ Eksem eller hudutslag?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

i/ Öronsus (tinnitus)?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

j/ Inkontinens (urinläckage)?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

k/ Återkommande mag-/tarmbesvär?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

l/ Övervikt, fetma?

- a** ☐ Nej
- b** ☐ Ja, lätta besvär
- c** ☐ Ja, svåra besvär

14 Har du de senaste veckorna kunnat koncentrera dig på allt du gjort?

- a** ☐ Bättre än vanligt
- b** ☐ Som vanligt
- c** ☐ Sämre än vanligt
- d** ☐ Mycket sämre än vanligt

15 Har du uppskattat det du har gjort de senaste dagarna?

- a** ☐ Mer än vanligt
- b** ☐ Som vanligt
- c** ☐ Mindre än vanligt
- d** ☐ Mycket mindre än vanligt

16 Har du haft svårt att sova på grund av oro de senaste veckorna?

- a** ☐ Inte alls
- b** ☐ Inte mer än vanligt
- c** ☐ Mer än vanligt
- d** ☐ Mycket mer än vanligt

17 Har du de senaste veckorna kunnat lösa dina problem?

- a** ☐ Bättre än vanligt
- b** ☐ Som vanligt
- c** ☐ Sämre än vanligt
- d** ☐ Mycket sämre än vanligt

18 Upplever du att du har gjort nytta de senaste veckorna?

- a** ☐ Mer än vanligt
- b** ☐ Som vanligt
- c** ☐ Mindre än vanligt
- d** ☐ Mycket mindre än vanligt

19 Har du de senaste veckorna känt dig olycklig och nedstämd?

- a** ☐ Inte alls
- b** ☐ Inte mer än vanligt
- c** ☐ Mer än vanligt
- d** ☐ Mycket mer än vanligt

20 Har du de senaste veckorna kunnat ta beslut i olika frågor?

- a** ☐ Bättre än vanligt
- b** ☐ Som vanligt
- c** ☐ Sämre än vanligt
- d** ☐ Mycket sämre än vanligt

21 Har du känt dig spänd de senaste veckorna?

- a** ☐ Inte alls
- b** ☐ Inte mer än vanligt
- c** ☐ Mer än vanligt
- d** ☐ Mycket mer än vanligt

22 Har du tyckt att du varit värdelös de senaste veckorna?

- a** ☐ Inte alls
- b** ☐ Inte mer än vanligt
- c** ☐ Mer än vanligt
- d** ☐ Mycket mer än vanligt

23 Har du de senaste veckorna känt att du inte har kunnat klara av dina problem?

- a ☐ Inte alls
- b ☐ Inte mer än vanligt
- c ☐ Mer än vanligt
- d ☐ Mycket mer än vanligt

24 Har du känt dig lycklig de senaste veckorna?

- a ☐ Mer än vanligt
- b ☐ Som vanligt
- c ☐ Mindre än vanligt
- d ☐ Mycket mindre än vanligt

25 Känner du att du har för mycket att göra (stressad)?

- a ☐ Inte alls
- b ☐ Ganska
- c ☐ Ganska mycket
- d ☐ Väldigt mycket

26 Har du någon gång **tänkt** att du vill ta självmord?

- a ☐ Nej
- b ☐ Ja, en gång
- c ☐ Ja, flera gånger

27 Har du någon gång försökt att **ta** självmord?

- a ☐ Nej
- b ☐ Ja, en gång
- c ☐ Ja, flera gånger

28 Har du under de senaste tre månaderna besökt eller besökts av någon enligt nedan uppräknade?

	1	2	3
	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
a Läkare på sjukhus			
b Läkare på vårdcentral, privatläkare			
c Disktriktssköterska			
d Kurator			
e Psykolog			
f Sjukgymnast			
g Naprapat, kiropraktor eller dyl.			
h Varit inlagd på sjukhus			

29 Har du under de senaste tre månaderna tyckt att du har varit i behov av läkarvård, men inte sökt vård?

- a ☐ Ja
b ☐ Nej

30 Vilken var orsaken/orsakerna till att du **inte** sökte läkarvård?

(Du kan kryssa i flera alternativ)

- a ☐ Besvären gick över
b ☐ För långa väntetider
c ☐ Svårt komma fram på telefon
d ☐ Dålig erfarenhet från tidigare besök
e ☐ Ekonomiska skäl
f ☐ Hade inte tid
g ☐ Visste inte vart jag skulle vända mig
h ☐ Tolkbrist
i ☐ Jag fick ingen hjälp
j ☐ Annan orsak

31 Hur tycker du att din tandhälsa är?

- a ☐ Bra
b ☐ Dålig
c ☐ Varken bra eller dålig

32 När var du senast hos tandläkare/tandhygienist?

- a ☐ För mindre än ett år sedan
b ☐ För ett till två år sedan
c ☐ För tre till fem år sedan
d ☐ För mer än fem år sedan
e ☐ Har aldrig varit hos tandläkare/tandhygienist
f ☐ Vet inte/kommer inte ihåg

33 Har du under de senaste tre månaderna tyckt att du har varit i behov av tandläkarvård men ändå avstått från att söka vård?

- a ☐ Ja
b ☐ Nej

34 Vilken är orsaken/orsakerna till att du **inte** sökte tandläkarvård?

- a ☐ Besvären gick över
b ☐ Ekonomiska skäl
c ☐ Undviker att gå (tandläkarskräck)
d ☐ Annan orsak

LEVNADSVANOR

35 Hur ofta äter du grönsaker och rotfrukter? (gäller alla grönsaker utom potatis)

- a ☐ Varje dag
b ☐ 1-3 ggr/vecka
c ☐ 4-6 ggr/vecka
d ☐ Aldrig

36 Hur ofta äter du frukt och bär?

- a ☐ Varje dag
b ☐ 1-3 ggr/vecka
c ☐ 4-6 ggr/vecka
d ☐ Aldrig

RÖK- OCH SNUSVANOR

37 Röker du varje dag?

- a ☐ Ja
b ☐ Nej

38 Snusar du varje dag?

- a ☐ Ja
b ☐ Nej

ALKOHOLVANOR

39 Hur ofta har du druckit alkohol under senaste året?

- a ☐ Varje dag
b ☐ 1-4 ggr/vecka
c ☐ 1-4 ggr/månad
d ☐ Aldrig

40 Hur många "glas" dricker du en typisk dag om du dricker alkohohol?

- a ☐ 1-2
b ☐ 3-4
c ☐ 5-6
d ☐ 7-9
e ☐ 10 eller fler

Med ett glas menar vi:

50 cl
öl

33 cl
starköl

10-15 cl
vin

5-8 cl
starkvin

4 cl
sprit

EKONOMISKA FÖRHÅLLANDEN

- 41 Om du plötsligt skulle bli tvungen att skaffa fram 15 000 kr i kontanter, skulle du klara av det?
- a ☐ Ja
b ☐ Nej
- 42 Har du det senaste året haft svårt att klara av att betala för mat, hyra, räkningar?
- a ☐ Ja, en gång
b ☐ Ja, några gånger
c ☐ Nej
- 43 Har du någon som hjälper dig med ekonomin?
- a ☐ Ja, mina barn hjälper mig
b ☐ Ja, jag har god man
c ☐ Ja, en god vän hjälper mig
d ☐ Nej, jag klarar mig själv
f ☐ Nej, jag har ingen som kan hjälpa mig

TRYGGHET OCH SOCIALA RELATIONER

- 44 Händer det att du väljer att inte gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen eller rånad?
- a ☐ Ja, ibland
b ☐ Ja, ofta
c ☐ Nej
- 45 Har du det senaste året blivit utsatt för fysiskt våld?
- a ☐ Ja
b ☐ Nej Hoppa över nästa fråga
- 46 Var skedde våldet? Du kan kryssa i flera alternativ
- a ☐ I hemmet
b ☐ I annans bostad/bostadsområdet
c ☐ På allmän plats/tåg/buss/tunnelbana
d ☐ Någon annanstans
- 47 Har du under senaste året blivit utsatt för hot eller hotelser om våld så att du blev rädd?
- a ☐ Ja
b ☐ Nej
- 48 Har du under de senaste 3 månaderna blivit behandlad/bemött på ett sätt så att du känt dig kränkt?
- a ☐ Ja, någon gång
b ☐ Ja, flera gånger
c ☐ Nej Hoppa över nästa fråga

49 Vad hade den kränkande behandlingen/bemötandet för orsak?

- a** ☐ Etnisk tillhörighet
- b** ☐ Kön
- c** ☐ Sexuell läggning
- d** ☐ Ålder
- e** ☐ Dövhet
- f** ☐ Religion
- g** ☐ Hudfärg
- h** ☐ Utseende
- i** ☐ Annat
- j** ☐ Vet ej

50 Har du någon nära vän som du kan dela dina innersta känslor med och anförtra dig åt?

- a** ☐ Ja
- b** ☐ Nej

51 Kan du få hjälp av någon/några personer om du har praktiska problem eller är sjuk?

- a** ☐ Ja, alltid
- b** ☐ Ja, för det mesta
- c** ☐ Nej, inte alltid
- d** ☐ Nej, aldrig

52 Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?

- a** ☐ Ja
- b** ☐ Nej

53 Har du deltagit i någon av följande aktiviteter under det senaste året?
(du kan kryssa i flera alternativ)

- a** ☐ Studiecirkel/kurs
- b** ☐ Föreningsträff
- c** ☐ Teater/bio
- d** ☐ Konstutställning
- e** ☐ Religiös sammankomst
- f** ☐ Sporarrangemang
- g** ☐ Större släktsammankomst
- h** ☐ Privat fest hos hemma hos någon
- i** ☐ Ingenting

54 Hur ofta träffar du dina vänner?

- a** ☐ En gång i veckan
- b** ☐ 1 - 2 ggr i månaden
- c** ☐ Jag skulle vilja ha kontakt med andra döva
- d** ☐ Inte alls

55 Vilket förtroende har du för följande institutioner/politiker i samhället?

(sätt en kryss på varje rad)

- a Sjukvården
- b Polisen
- c Socialtjänsten
- d Försäkringskassan
- e Politiker i din kommun
- f Dövteam
- g Tolkcentral

Bra	Dåligt	Vet ej	Ej haft kontakt
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

DÖVOMRÅDET

56 Kan du tänka dig att flytta till ett äldreboende för döva?

- a ☐ Nej
- b ☐ Nej, det är inte aktuellt ännu
- c ☐ Ja, om jag blir sämre
- d ☐ Ja

57 Vad tycker du är viktigast i ett äldreboende för döva?

- a ☐ Teckenspråksmiljö
- b ☐ God mat
- c ☐ Personal med rätt utbildning
- d ☐ Annat, vad? _____

58 Kunde dina föräldrar teckenspråk?

- a ☐ Nej, inte alls
- b ☐ Bara hemmagjorda tecken
- c ☐ Ja, några enkla tecken
- d ☐ Ja

59 Vilka skolor har du gått i?

- a ☐ Kristinaskolan
- b ☐ Vänerskolan
- c ☐ Östervångskolan
- d ☐ Manillaskolan
- e ☐ Birgittaskolan
- f ☐ Blockhusudden
- g ☐ Försättningsskola
- h ☐ Annan skolform

60 Hur var din skoltid?

- a ☐ Bra
- b ☐ Ganska bra
- c ☐ Mindre bra
- d ☐ Jag trivdes inte alls

61 Har du fått information av din kommun när det gäller tex. hemtjänst, trygghetslarm och boende?

- a ☐ Nej
- b ☐ Jag förstod inte den skriftliga informationen
- c ☐ Ja, men jag behöver veta mer
- d ☐ Ja

62 Om du behöver hjälp, vem tar du kontakt med?

- a ☐ Vänner
- b ☐ Anhöriga
- c ☐ Dövföreningen
- d ☐ Dövteamet
- e ☐ Hörselvården
- f ☐ Har ingen att kontakta
- g ☐ Ingen, jag klarar mig själv

63 Har någon tvingat dig till sexuell handling, blottat sig för dig eller rört vid dig på ett sätt som du inte ville eller som inte kändes bra, då du var barn?

- a ☐ Ja, en gång
- b ☐ Ja, några gånger
- c ☐ Nej

64 Hur ofta använder du Internet?

- a ☐ Varje dag
- b ☐ 1-2 ggr i veckan
- c ☐ Inte alls
- d ☐ Har aldrig provat

65 Vad använder du för telefon? (du kan kryssa för fler alternativ)

- a ☐ Bildtelefon
- b ☐ Texttelefon
- c ☐ SMS
- d ☐ 3 G

66 Om du inte använder bildtelefon, vad beror det på?

- a ☐ Jag vet inte hur man ansöker om en sådan
- b ☐ Jag har inte råd att betala abonnemangsavgiften
- c ☐ Jag har inte fått någon information

BAKGRUND

67 Vilket år är du född?

År 19 _____

68 Är du man eller kvinna?

- a ☐ Man
- b ☐ Kvinna

69 Hur bor du?

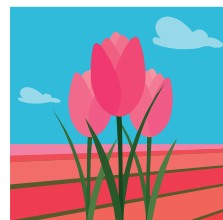
a	☐	Egen villa/radhus
b	☐	Bostadsrätt/andelslägenhet
c	☐	Hysesrätt
d	☐	Annat

70 Civilstånd

a	☐	Gift/sambo
b	☐	Särbo
c	☐	Singel
a	☐	Änka/änkeman

71 Har du barn?

a	☐	Ja
b	☐	Nej

Stort TACK för hjälpen!

Äldre döva i samhället

	Stad	Bilaga 2		
Indiv.		Grupp	Nr	

Fråga 1

a	____	Mycket bra
b	____	Bra
c	____	Ganska bra
d	____	Dåligt
e	____	Mycket dåligt

Fråga 2

a	____	Ja
b	____	Nej

Fråga 3

a	____	Nej
b	____	Ja

Fråga 4

dagar

Fråga 5

a	____	Nej
b	____	Ja

Fråga 6

a	____	Ja, två
b	____	Ja, tre eller flera
c	____	Nej

Om du svarar NEJ hoppa över fråga 7

Fråga 7

a	____	Ja, alltid eller nästan alltid
b	____	Ja, ibland
c	____	Nej, aldrig

Fråga 8

a	____	Ja, utan glasögon
b	____	Ja, med glasögon
c	____	Nej

Fråga 9

a	____	Ja, utan problem
b	____	Ja, men jag förstår inte riktigt allt
c	____	Nej, min svenska räcker inte till

Fråga 10

	Ja	Nej
a	____	____
b	____	____
c	____	____

Fråga 11

cm

Fråga 12

kg

... mamma var borta och ingen kunde förklara varför!

”En dag fick jag följa med pappa till en affär och välja en väska. Jag förstod inte varför. Mamma packade min röda väska och följde mig till tåget där hon lämnade av mig med väska. Jag fick ensam åka vidare till min skola, Vänerskolan i Vänersborg – då var jag åtta år gammal.”

”När jag var sju år gammal gick jag börja på Östervångsskolan i Lund. När pappa lämnade av mig i skolan skyndade han sig iväg. Jag förstod ingenting i skolan. Det var mycket prat på lektionerna, men på rasterna kunde vi använda teckenspråk med varandra. När vi tecknade med varandra på lektionen kom läraren fram och slog oss hårt på kinden. Jag hatade min lärare.”

”När jag var 6 år gammal tog mamma och min moster med mig till en stor byggnad. När jag vände mig om var båda två borta. Vårdarinnan hade sagt att de skulle passa på och smita iväg när jag inte såg det. I klassrummet hade vi mest talundervisning. Läraren slog aldrig flickorna men ville istället ha väldigt nära kroppskontakt. ”

”Med mamma vid min sida lämnar vi föräldrahemmet, då var jag åtta år. Jag är förväntansfull inför resan. Jag trodde att vi skulle besöka faster men när vi åkte förbi fastern förstod jag ingenting. Bilen bromsade in utanför Manillaskolan i Stockholm. Vi serverades middag i matsalen och vid efterrätten märkte jag att min mamma smet iväg. Jag tittade efter henne men hon var försvunnen. Jag började gråta. En vårdare kom fram till mig, tog tag i mig och tvingade mig att äta upp. Tårarna rann, mamma var borta och ingen kunde förklara varför. Det tog en vecka innan tårarna slutade rinna.”

”Rektorn på skolan var mycket sträng. Jag minns en lärare som alltid använde käpp för att slå oss med om vi pratade för dåligt. Vi brukade gömma käppen för att slippa bli slagna. Under hela min skoltid bodde jag på skolan.”

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

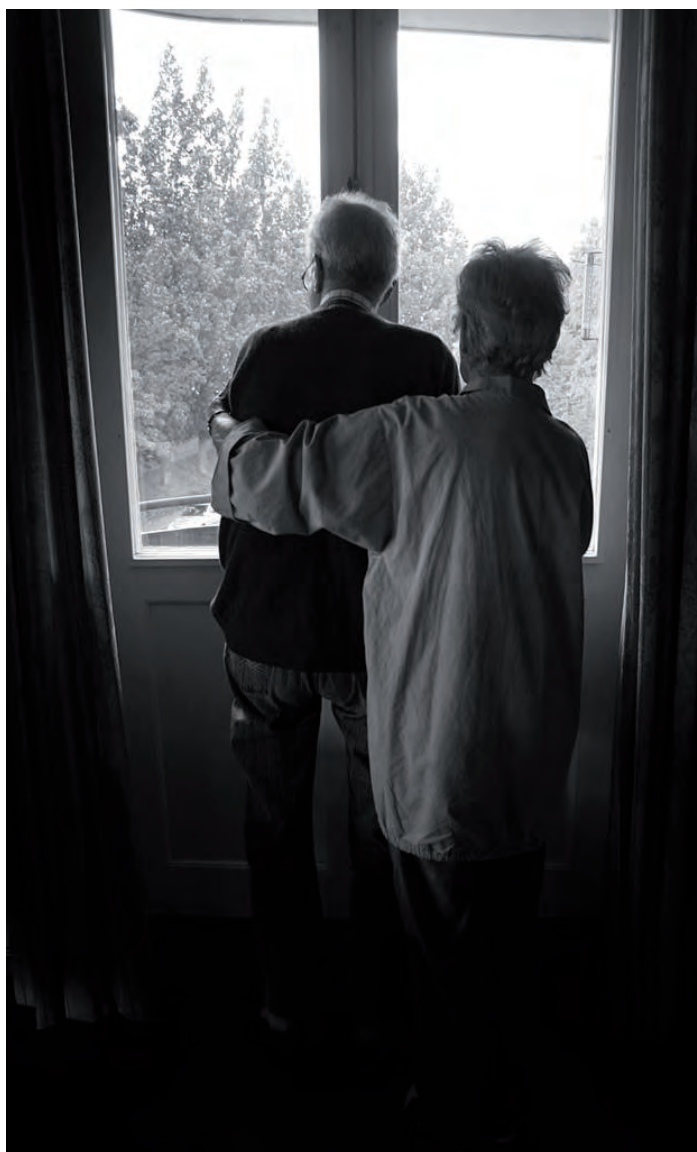
Anhörigvårdare och döv

När maken drabbades av demens drogs hustrun Nana, 76 år, in i en anhörigroll. För döva finns särskilda utmaningar både i patient- och anhörigrollen.

- Vi blev erbjudna hemtjänst och det var jättejobbigt. Vissa förstod inte vad Sverker sa och Sverker förstod inte vad hemtjänsten sa. Jag fick hela tiden förklara och tala om för hemtjänsten vad de skulle göra. Inte en enda kunde teckenspråk så det blev mycket kommunikation via skrivna lappar. Det kändes inte alls bra. Situationen blev ohållbar och Sverker måste flytta.

Nana kommer från Tyskland och flydde till Sverige med sin pappa. Pappan ville inte arbeta tillsammans med nazister och flydde därför. Mamman hade redan flytt till England.

– Vi tvingades lämna vårt hus. Vi kunde inte ens sälja det, utan lämnade det vind för våg. En dag hörde pappa att Hitler skulle sterilisera alla handikappade så att vi inte skulle föda fler handikappade barn. Det var då mamma bestämde sig för flykten. Pappa skaffade fram pass och sedan bar det iväg till Sverige. Fyra år gammal kom jag till Sverige och kunde inte ett ord svenska. Jag fick privat undervisning i hemmet, men förstod ingenting.

När paret ansökte om plats på Dalens äldreboende i Malmö, som har en avdelning med tio platser för döva, avslag Lunds kommun deras ansökan.

– Min egen kraft och förmåga att ”bråka” med kommunen tog slut och jag kontaktade äldrevägledare för döva i region Skåne. Tack vare dem lyckades jag få plats för Sverker på Dalens äldreboende och jag själv kunde slappna av. Varje söndag kommer Sverker hem till mig och vi dricker kaffe och äter middag tillsammans. Tack vare färdtjänsten kan Sverker besöka mig, själv har jag inget körkort.

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

- Det ska vara självklart med teckenspråkstolk!

När Mona, 73 år, fick diagnosen leukemi fanns ingen teckenspråkstolk närvarande.

– Jag bad att få teckenspråkstolk men sjuksyster sa att jag kunde prata och då behövdes ingen tolk. Det skulle också ta tid att beställa en, så jag var tvungen att kommunicera skriftligt med läkarna. Jag har frågat min läkare hur lång tid jag har kvar och de säger att det är olika från fall till fall. Nu tar jag en dag i taget.

Mona har haft en lång rad arbeten: Sömmerska, stansoperatris och bokföringskontorist på bank. I samband med nerdragningar tackade hon ja till avtalspension. Hennes man, som hon gifte sig med 1959 – även han döv – är nu död i Alzheimers sjukdom.

– Numera har jag både hemtjänst och trygghetslarm. Innan jag ansökte om trygghetslarmet ramlade jag och fick långsamt krypa bit för bit fram till min säng där jag hade min mobiltelefon. Jag skickade ett sms med texten "Hjälp" till Ersta sjukhus och de kom omgående hem till mig.

– Jag tycker det är jobbigt att vara döv och hela tiden förklara varför jag behöver teckenspråkstolk. Det ska vara en självklarhet att jag behöver tolk. Vid alla läkarronder skulle det kännas bra om det fanns tolk med. Jag känner mig dum som inte förstår vad som sägs och läkaren blir osäker. Oftast är det jag som ber om tolk, det är aldrig läkaren som gör det.

Monas son har varit bosatt i USA en tid, men är nu hemma igen med sin familj. Vetskapen om att han finns i närheten gör att Mona känner sig tryggare.

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

En kamp i motvind

– Mamma hade svårt att acceptera att jag var döv. Jag opererades sex gånger för att återfå hörseln, men resultatet misslyckades. I hemmet vägrade båda mina föräldrar att använda teckenspråk. Ulla Bell, 72 år gammal, tycker att hon fått kämpa i motvind under livets gång.

– I grund och botten ville jag bli arbetsterapeut. Jag älskar att arbeta med mina händer och tyckte det var spännande att få lära mig mer om kroppens funktion och den biologiska hälsan. Men jag blev avrådd från att söka. Utbildningen ansågs vara för lång och svår. Som döv skulle jag inte klara av det, berättar Ulla Bell.

På skolan sorterades barnen in utifrån om man hörde bra eller dåligt. Lärarna kunde inte teckenspråk och lektionerna innehåll mycket talträning. Det var inte heller tillåtet att teckna på lektionerna. När Ulla Bells mamma insåg att barnen blev inlåsta på nätterna och att det fanns för lite personal fick hon nog. Men trots ett intyg från en läkare i Stockholm fick hon inte byta skola. Åtta år gammal flyttade Ulla Bell till ett fosterhem. Hon kom att stanna i fem år. Sju flickor bodde i samma rum. Fostermamman var sträng och kunde inte heller teckenspråk.

Erfarenheten av att bli gammal och sjuk har inte varit lätt. För fem år sedan fick hon en stroke: - Det var en chockartad upplevelse att ligga på sjukhus i flera månader. Jag trivdes inte alls. Ingen i personalen kunde teckenspråk. Och läkaren bestämde över huvudet på mig att jag måste ha rullstol, hemtjänst, färdtjänst mm. Jag kände mig omyndigförklarad, berättar Ulla Bell.

– Just nu har jag åtta timmar kontaktperson och åtta timmar ledsagning. Det tog mig fyra år att bråka mig fram till detta. Min stroke har gjort mig ensidigt förlamad och jag tar mig fram via min rullstol.

Ulla Bell besöker dövas förening en gång i veckan, men är beroende av att någon hjälper henne. På sommaren stänger föreningen sin lokal på grund av semesterar och hänvisar alla till Björkö strax utanför Göteborg. – Där finns det ingen personal som kan hjälpa mig. Sommaren är för mig en plåga, då jag känner mig instängd och inte kommer inte någon vart. Jag känner mig inte trygg i mitt liv.

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

Gammal men ung i själen

– Under min uppväxt pratade alla i familjen och släkten med varandra, men det var ingen som pratade med mig. Och jag kunde inte prata med någon. Mina föräldrar kunde inte teckenspråk. De hade ett eget hemmagjort teckenspråk, berättar Birgit.

Birgit minns känslan av att inte kunna teckna. "Alla andra barn var så duktiga på att teckna". Till en början lärdes lite tecken in genom lek, därefter flyttade hon upp till svårare nivåer. I skolan var det mycket talövningar och lärarna använde inte teckenspråket. - Många gånger förstod vi inte vad vi skrev och det var aldrig någon som förklarade. Vi fick inte lära oss att skriva uppsats, utan fick bara lov att skriva av från tavlan.

Jul, påsk och sommar åkte Birgit hem till familjen och hälsade på. Familjen kom inte till Manillaskolan och hälsade på – för bönder var det svårt att komma ifrån. Men på konfirmationsdagen kom äntligen hela familjen på besök.

Efter ett par år som stansoperatris blev Birgit gravid och när andra barnet gjorde entré blev hon hemmafru. Tillsammans fick hon och hennes man sju barn – 17 barnbarn och sex barnbarnsbarn ingår idag i släkten. Maken dog år 2003 efter 56 års äktenskap.

Som pensionär är Birgit fortfarande aktiv. Hon träffar sina föreningsvänner på pensionärsträffar eller när hon spelar canasta på Dövas Hus. Blir hon stel i kroppen cyklar hon på sin motionscykel eller tar stavarna och går en promenad.

- Mitt hus har många trappor, det är ett radhus med fyra trappor. Huset har jag byggt tillsammans med min man och alla trappor håller mig ung och rörlig. Min kropp är gammal men jag känner mig ung i själen, avslutar Birgit.

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

IT ger frihet för döva äldre

IT-utvecklingen underlättar för döva äldre. Alvar, född 1922, uppskattar oberoendet en datakurs på Dövas Hus gav honom och hans fru. – Internet använder vi varje dag. Vi tittar på nyheter, läser e-post och skriver brev i datorn, som vi sedan skriver ut och tar med vid behov. Vi använder både bildtelefon och mobiltelefonens SMS.

När Alvar berättar om sitt liv finns yrkesvalet med som en central del. Som döv fanns dock få vägar att gå för en ung man. – På den tiden kunde vi välja mellan tre S-yrken – skomakare, skraddare eller snickare. Jag valde snickare, berättar han. Efter en rad år som snickare flyttade Alvar och hans blivande hustru till Stockholm 1949. De fina och ljusa arbetslokalerna han tidigare arbetat i byttes ut mot huvudstadens mörka källarlokal.

Alvar gick i pension 1987. Han ser tillbaka på sitt liv med glädje. Paret har inga barn och har rest mycket. – Jag och min fru har ofta rest tillsammans med hörande pensionärsföreningar. De har ofta bra och billiga resor och trevliga reseledare. Vi brukar kommunicera via skrift och det brukar inte vara några problem. Om jag var ensam döv skulle jag aldrig åka med, men tillsammans med min fru gör jag det gärna.

Med åldern har hälsan sviktat. En stroke drabbade honom 2006. Förra året snubblade han i hissdörren och hustrun kontaktade 112 för att få hjälp. Det blev ambulansfärd till sjukhuset. – Efter undersökningen kunde man konstatera ett benbrott i axeln. Jag har fortfarande problem med axeln och kan inte lyfta armen helt. Det påverkar också mitt teckenspråk då jag inte kan använda båda armarna fullt ut. Numera passar jag mig för att ramla, vi har en nattlampa som lyser upp i lägenheten under natten.

Självständighet och oberoende är viktigt för paret. Vardagsbekymmer försöker de klara på egen hand. Behöver de hjälp på vårdcentralen ber de om en läkartid genom skriftlig lapp – några dagar senare får de brev med en läkartid.

– Jag och min fru vill inte ha främmande personer som springer ut och in i vår lägenhet. Det finns heller ingen hemtjänst som kan teckenspråk.

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

Äldre döva glöms bort i samhället

Att sakna ett gemensamt språk kan ställa till det i kontakten med samhället. När Betty, 79 år och döv, drabbades av en stroke förstod inte omgivningen vad hon ville:

- På väg till bilen föll jag plötsligt ihop på parkeringen. En fotgängare upptäckte mig och ringde polisen. Jag fick åka till sjukhuset med ambulans. Men när jag ville gå upp till min sambo och berätta vad som hänt förstod ingen vad jag sa! Hemma satt min sambo och väntade på mig. Timme ut och timme in. Han var så orolig.

Vistelsen på sjukhuset gick över förväntan. Betty låg kvar på sjukhuset i en månad och blev väl omhändertagen av personalen på sjukhuset. - Det gick bra att kommunicera med personalen, de var

tillmötesgående och vänliga. Och när det var dags för möte fanns det alltid en teckenspråkstolk närvarande. Men ofta glöms vi som är döva faktiskt bort i samhället!

Också skolgången påverkades av att Betty hade hörselrester och kunde tala. Efter ett år på Manillaskolan på Djurgården i Stockholm flyttades hon till en annan skola för döva, i Örebro. Ingen frågade henne om hon ville. "Det bara blev så", säger hon. Under livets olika faser har dövheten påverkat hur Betty blivit bemött. Sjukvårdens ovana att bemöta döva har ibland gett oanade konsekvenser.

Idag bor Betty med sin sambo i Bredäng. Under åren har kroppen gett sig till känna på olika sätt. Hennes livskamrat är också döv och båda är beroende av rollator.

Lyssna på äldre teckenspråkiga döva

”Under hela mitt liv har det varit andra som talat om för mig vad jag skulle göra. Först på senare år fick jag själv bestämma. Jag har känt mig misstrodd och missförstådd av många. Mina föräldrar, lärare, vårdare, myndigheter, bara för att nämna några” - berättar en kvinna som är 72 år gammal.

Enligt socialtjänstlagens 5 kap 6 § ska socialnämnden göra sig väl förtrogen med levnadsförhållanden i kommunen för äldre människor. De ska också i sin uppsökande verksamhet ge information om socialtjänstens verksamhet. För äldre teckenspråkiga döva är det oerhört viktigt att lyfta fram äldrevägledningen som ett bra exempel för denna grupp.

För första gången kan färsk statistik från en enkätundersökning gjord av Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) visas. Enkätundersökningen genomfördes i projekt ”Äldre dövas hälsa i samhället” som beviljats stöd av Arvsfonden. Totalt har 261 personer av 750 medlemmar inom SDP som personligen svarat på enkätfrågor. Undersökningen som gjordes år 2009, visar att 90 % svarar NEJ på frågan om deras föräldrar kunde teckenspråk. Detta innebär också att kunskapen om socialtjänstens målsättning och insatser för äldre inte når fram till äldre döva, då all information sker på ett ”främmande språk” – svenska språket. 50 % av alla tillfrågade har svarat att de inte har fått någon information från kommunen. 60 % av alla tillfrågade svarar att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor.

SDP kräver att regionala äldrevägledare inrättas i varje region inom Sverige. En trygg äldreomsorg med nyckelord som Valfrihet och Värdighet för äldre teckenspråkiga döva, är nödvändigt.

Kontaktuppgifter:

www.sdpf.se

info@sdpf.se

Förbundsordförande:

Karl-Erik Karlsson

Projektledare:

Birgitta Martinell

Projektansvarig:

Christa Ekholm

Fotograf:

Jenny Karlsson, Skurup

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

Djupintervju - namnuppgifter mm

Datum för intervju:

Namn:

Adress:

Födelseår:

Födelseort:

Skola:

Orsak till intervju:

Texttelefon:

Mobil:

Sip-adress:

E-postadress:

Jag godkänner att min intervju återges som personlig
levnadsbeskrivning i rapport/broschyr ☐

Jag godkänner att min intervju återges så anonymt som möjligt i en
personlig levnadsbeskrivning i rapport/broschyr ☐

Jag godkänner INTE att intervju med mig återges ☐

Namnunderskrift

Vägledning för dig som önskar kontaktperson

Detta är en vägledning för dig som är döv och som känner dig ensam och därför behöver en medmänniska för att bryta din isolering. Och för dig som har svårt att skaffa arbete eller bostad eller att få en meningsfull fritidsverksamhet. Kanske en kontaktperson kan vara till hjälp för dig.

En kontaktperson kan vara en människa som står dig nära eller som du inte känner tidigare. Det är alltså inte tänkt att vara någon som har sådana uppdrag som yrke. Det är kommunen (socialnämnden) som beslutar om kontaktperson. Kontaktpersonens viktigaste uppgift skall vara att fungera som ett personligt stöd och hjälpa till på olika sätt.

Kontaktpersonen skall även kunna underlätta för den enskilde att ordna utbildning, att söka arbete och att skaffa bostad. Han skall också söka hjälpa den enskilde till en meningsfull fritidssysselsättning och hjälpa till med att sköta ekonomiska angelägenheter. Det är viktigt att kontaktpersonen inte tar över vad den enskilde kan göra själv utan istället söker aktivera honom.

Om du önskar en kontaktperson och är döv ligger det självklart nära till hands att du får en kontaktperson som är teckenspråkskunnig. Kanske en person som också är döv.

Det är till kommunens socialnämnd som du ska vända dig om du önskar en kontaktperson. Du måste ansöka skriftligen men kan muntligen redogöra för varför du behöver en kontaktperson. Självklart har du rätt till tolk vid besök hos handläggaren.

Kommunen är skyldig att ge dig ett svar. Svaret ska vara skriftligt. Du behöver inte nöja dig med att en handläggare bara säger att det inte går.

Vi tänker oss att du får avslag på din ansökan om kontaktperson.

Du kan överklaga beslutet till förvaltningsrätten. Du har tre veckor på dig från det att du fick kommunens beslut. Du ska skicka ditt överklagande till kommunen. Kommunen skickar sedan överklagandet och andra handlingar till förvaltningsrätten.

Det ska stå i kommunens beslut vart du ska skicka ditt överklagande.

Ditt överklagande måste ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor. Men om du har överklagat kan du senare komplettera ditt överklagande med fler uppgifter och argumentering.

Du kan t.ex. skriva så här:

Förvaltningsrätten i - - -

Jag överklagar X kommuns beslut 2010-månad-dag ang. kontaktperson. Jag kommer senare att komplettera mitt överklagande.

Underskrift

Adress

Telefonnummer

Personnummer

Gör du så kan du sedan utan att vara pressad av tiden skriva ned varför du tycker kommunens beslut är felaktigt. Du kanske behöver ha hjälp att skriva av någon och kanske också skaffa ett intyg av någon som känner till din situation.

Det vanligaste när du överklagat ett beslut av kommunen är att kommunen får yttra sig till förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten sänder kommunens yttrande till dig för att du ska svara. Det är då viktigt att du läser det noga. Om det finns några uppgifter i yttrandet som inte stämmer ska du påpeka det.

Vägledning för dig som ansöker om äldreboende eller som inte är nöjd med sitt äldreboende

En person som behöver teckenspråk för att kunna kommunicera med andra önskar självklart komma till ett äldreboende där det bor andra personer som använder teckenspråk. Det är också viktigt att där finns personal som kan teckenspråk.

Det är kommunen som beslutar om ett äldreboende. Om du vill flytta till ett äldreboende ska du därför ansöka om detta hos kommunen. Du kan då också tala om hur du vill ha det ordnat för dig. Känner du till ett äldreboende som du tror passar dig, ska du be att få komma dit. Tala också om varför du vill bo där.

Kommunen är skyldig att ge dig ett svar. Svaret ska vara skriftligt. Du behöver inte nöja dig med att en handläggare bara säger att det inte går.

Vi tänker oss att du får avslag på din ansökan om boende i ett äldreboende.

Du kan överklaga beslutet till förvaltningsrätten. Du har tre veckor på dig från det att du fick kommunens beslut. Du ska skicka ditt överklagande till kommunen. Kommunen skickar sedan överklagandet och andra handlingar till förvaltningsrätten.

Det ska stå i kommunens beslut vart du ska skicka ditt överklagande.

Ditt överklagande måste ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor. Men om du har överklagat kan du senare komplettera ditt överklagande med fler uppgifter och argumentering.

Du kan t.ex. skriva så här:

Förvaltningsrätten i - - -

Jag överklagar X kommuns beslut 2010-månad-dag ang. äldreboende. Jag kommer senare att komplettera mitt överklagande.

Underskrift

Adress

Telefonnummer

Personnummer

Gör du så kan du sedan utan att vara pressad av tiden skriva ned varför du tycker kommunens beslut är felaktigt. Du kanske behöver ha hjälp att skriva av någon och kanske också skaffa ett intyg av en läkare eller av någon annan.

Vi kan också tänka oss att kommunen beviljar dig ett äldreboende men inte det boende som du själv helst vill komma till. Du kan överklaga även det beslutet. Du kan också kräva att det finns personal som kan teckenspråk i ditt boende.

Om teckenspråkkunnig personal saknas eller om du tycker att det är för få av personalen som kan teckenspråk kan du begära att kommunen rättar till detta. Du kan framhålla att boendet inte ger dig en "skälig levnadsnivå". Du kan kräva att kommunen svarar genom ett skriftligt beslut. Du kan överklaga även det beslutet.

Att personalen kan teckenspråk är naturligtvis nödvändigt för att det ska finnas en normal trivsel i boendet. Men det är också nödvändigt för den döves säkerhet. Även en döv person måste kunna tala om ifall han inte mår bra och måste få läkarhjälp.

Det vanligaste när du överklagat ett beslut av kommunen är att kommunen får yttra sig till förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten sänder kommunens yttrande till dig för att du ska svara. Det är då viktigt att du läser det noga. Om det finns några uppgifter i yttrandet som inte stämmer ska du påpeka det.

Äldre teckenspråkiga döva behöver någon som kan lyssna på dem, ge svar på funderingar och förstå oron som väcks inför den egna situationen.

Äldre teckenspråkiga döva behöver hjälp med att förtydliga och klargöra vilka rättigheter och möjligheter man har.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledning till rätt kontakter, förklaring av händelseförlopp och tillvägagångssätt som äldre kan möta i samhällets stöd.

Äldre teckenspråkiga döva behöver vägledare som behärskar teckenspråket och har kunskap om dövkultur.

